

Innkalling til årsmøte i Østmarkas Venner

Torsdag 18. april 2024 kl. 19.00 på Skullerudstua

Styret ønsker alle medlemmer velkommen til årsmøtet.

Dagsorden:

1. Valg av dirigent
2. Årsberetning for 2023
3. Regnskap og revisjonsberetning for 2023
4. Innkomne forslag. Ingen
5. Fastsettelse av kontingent. Se forslag side 63
6. Godkjenning av styrets forslag til budsjett for 2024
7. Valg

Pause med kaffe og nasjonalparkkake

Etter kaffen inviterer vi til et foredrag om

Østmarkas ulvefamilie

ved Øystein Flagstad fra Rovdata

Ledertispa v572 er
Skandinavias eldste
ulv. Født i Østmarka
våren 2015.
Foto: Tarjei Berg.

Årsberetning for Østmarkas Venner 2023

1 Styret, tillitsvern, medlemmer og økonomi

1.1 Styrets sammensetning og øvrige tillitsvalgte

Styret i Østmarkas Venner har i perioden bestått av:

Helga Gunnarsdóttir, leder	x
Øyvind Pettersen, nestleder	x
Bente Lise Dagenborg	x
Lars Rogstad	x
Kristin Lund	
Sigmund Hågvar	
Johan G. Ellingsen	

Varamedlemmer

Jan Olav Haugen	x
Marit Hauken	x
Linda Steen-Brungot	x

Valgkomité

Anders Baumberger, leder	x
Kjell Erik Sandberg	x
Ingvild Melvær Hanssen	x

Revisor

Langseth Revisjon AS v/ Fredrik W. Langseth	x
--	---

x bak navn viser at vedkommende står på valg på årsmøtet i 2024.

1.2 Styremøter og drift

Østmarkas Venner (ØV) har i løpet av året avholdt ni styremøter. Foreningen har, i likhet med tidligere år, hatt et nært samarbeid med andre naturvern- og friluftslivsorganisasjoner og god kontakt med offentlige myndigheter. Styret har blant annet representert foreningen i ulike møter og deltatt i utredningsarbeid og annet arbeid. Uttalelser til statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter samt andre instanser utgjør en stor del av styrets arbeid.

Styremedlem Ingunn Lian Nylund ble i januar 2023 ansatt som administrativ leder i 60 prosent stilling og gikk ut av styret på årsmøtet. Mads Kristian Lian Nylund er medlemssekretær.

ØV byttet medlemssystem i 2020, og systemet har blant annet gjort det mulig å tilby våre medlemmer eFaktura og Avtalegiro. Om lag 60 prosent av våre medlemmer mottar nå elektronisk faktura. Dette har redusert omfanget av plastpakkede medlemsblad, samt hvert år fra 2021 gitt en nedgang i antall medlemmer som må purres for ubetalt medlemskontingent.

1.3 Årsmøte med nasjonalpark i sikte

De nærmere 90 frammøtte medlemmene til årsmøtet på Skullerudstua 20. april ble hilst velkommen av styreleder Helga Gunnarsdóttir, som gikk gjennom årsberetningen for 2022 og svarte på spørsmål. Medlemmene var allerede godt kjent med årsberetningen, som var presentert

over 50 sider i medlemsbladet. Nasjonalparken og bevaring av de siste naturskogene ble presentert som foreningens hovedsaker i 2023. Etter at årsberetningen, regnskapet og budsjettet var blitt enstemmig godkjent av årsmøtet, var det tid for valgene.

Valgkomiteens leder Anders Baumberger la fram en innstilling hvor alle forslag ble vedtatt ved akklamasjon. Endringene i styret var at Lars Rogstad rykket opp fra en plass som varamedlem, mens Jan Olav Haugen fra Lørenskog og Marit Hauken fra Ås kom inn som nye varamedlemmer.

Rolf Kristian Medbøe avsluttet sitt verv som varamedlem. Ingunn Lian Nylund gikk ut av styret siden hun ved årsskiftet begynte i en fast stilling som administrativ leder i ØV.

Etter den formelle delen av møtet og pausen med kaffe og kake, holdt Lars Rogstad et foredrag om kulturminner i Østmarka, som ble svært godt mottatt. Kulturminnene har en verdi i seg selv, men kunnskap om kulturminner kan også gjøre turene i Østmarka enda mer interessante.

1.4 Faggrupper

Foreningen har fire faggrupper: Plansaker, Skogbruk, Kulturminner og Informasjon. Foreningen har også et Sarabråten-utvalg med ansvar for minnestunden ved Milorg-bauten. Det består av Ivar Ekanger (leder) og Steinar Saghaug.

1.5 Representasjon og deltakelse

Helga Gunnarsdóttir, Øyvind Pettersen og Bjarne Røsjø var delegater for ØV da Oslo og Omland Friluftsråd (OOF) holdt sitt årsmøte. Lars Rogstad ble valgt som styremedlem.

Johan G. Ellingsen møtte for ØV på årsmøtet i Forum for natur og friluftsliv (FNF) i Oslo og Akershus, som ble etablert i januar 2023 ved sammenslåing av FNF Oslo og FNF Akershus. Helga Gunnarsdóttir ble valgt som leder av valgkomiteen. Arne Bardalen, som er medlem i ØV, ble gjenvalgt som styreleder i FNF Oslo og Akershus.

Lars Rogstad er leder i Sarabråten venner. Styreleder og flere styremedlemmer har holdt foredrag om nasjonalparken og Østmarka i ulike fora.

1.6 Medlemmer og æresmedlemmer

Ved årsskiftet 2023/2024 hadde foreningen 4158 medlemmer, hvorav 71 var organisasjoner og borettslag. Dette innebærer en netto avgang på 42 medlemmer sammenlignet med året før. Da hadde vi 4200 medlemmer, hvorav 72 var organisasjoner og borettslag. Antall nye medlemmer i 2023 var 157. Av disse var 8 gavemedlemskap.

Det var totalt 199 avsluttede medlemskap. De fleste medlemskapene avsluttes på grunn av manglende innbetaling av medlemskontingent etter to purringer, eller at medlemmer er gått bort, er syke eller har flyttet til andre områder. Kun et fåtall utmeldinger skyldes uttrykt misnøye med foreningens arbeid eller standpunkter.

ØV har fem æresmedlemmer: Lise Henriksen, Sverre M. Fjelstad, Steinar Saghaug, Johan G. Ellingsen og Øyvind Pettersen.

1.7 Verving og profilering

ØV gjennomførte syv vervedager i 2023: Ved Østmarksetra 13. mai, Bysetermåsan 11. juni, ved bommen til Sandbakken 11. juni, Østmarksetra 10. september, Rustadsaga 1. oktober, ved bommen til Sandbakken 15. oktober og Rustadsaga 28. oktober. I tillegg til vervestands har vi også i 2023 benyttet sosiale medier. Der har vi oppfordret de som følger oss og deler våre verdier og

De ca. 90 fram møtte på ØVs årsmøte 20. april var svært godt fornøyd med styrets arbeid.
Foto: Bjarne Røsjø.

synspunkter, til å melde seg inn. Også flere medlemmer har bidratt til verving via sosiale medier eller på andre måter.

1.8 Kontingenten

Kontingenten har i 2023 vært på kr 200,- for enkeltmedlemmer og kr 500,- for bedrifter, borettslag og foreninger.

1.9 Økonomi

Foreningens økonomi er tilfredsstillende. 2023 har vært et år med et høyt aktivitetsnivå, noe som gjenspeiler seg i foreningens kostnader.

Inntekter

Foreningens hovedinntekt er medlemskontingenten. Andre viktige inntektskilder er tilskudd og gaver, mva-kompensasjon og Grasrotandelen fra Norsk Tipping.

I 2023 var kontingentinggangen på kr 836 170, hvilket er noe lavere enn året før. Dette har sammenheng med noe medlemsavgang. Foreningen har mottatt kr 342 074 i tilskudd og gaver. Fra Oslo kommune mottok vi for syvende år på rad kr 100 000 i fast driftstilskudd, samt at vi etter søknad har mottatt et tilskudd på kr 80 000 til produksjon av medlemsbladet. Oslo fylkeskommune har bidratt med kr 35 000 som tilskudd til friluftslivstiltak. Fra Rælingen kommune har vi mottatt driftstilskudd på kr 7 000. ØV har også i år fått ekstra tilskudd i form av gaver fra våre medlemmer – noe vi setter stor pris på. I note 10 til årsregnskapet er alle tilskudd og gaver listet opp.

Byantikvaren har bidratt med kr 70 774 i støtte til Plankeveien-prosjektet, og Sparebank-stiftelsen har gitt en støtte på kr 49 000 til beitepusser på Bøvelstad.

ØV har også i 2023 hatt stor glede av Grasrotandelen ved at medlemmer og andre har gitt 7 prosent av innsatsbeløpet, noe som har resultert i kr 160 419 til foreningen. Fra Lotteritilsynet har vi mottatt kr 138 431 i mva-kompensasjon, som også i år er full dekning av søknadsbeløpet, dvs. uten avkortning.

Det selges fortsatt jevnlig noen eksemplarer av jubileumsboken fra 2016, noe som i 2023 ga en inntekt på kr 26 610.

Utgifter

Foreningens største ordinære utgiftsposter er kostnader på kr 661 505 for lønn til administrativ leder, medlemssekretær og styregodtgjørelse, samt kr 380 521 til redaksjonsarbeid, trykking og utsendelse (porto) av medlemsbladet *Nytt fra Østmarka*. Andre kostnader relatert til drift av organisasjonen var på kr 478 567. Inkludert i dette beløpet er kr 58 750 til å dekke utgifter til advokat i forbindelse med oppfølging av anleggsarbeidene i Marikollen idrettspark. Prosjektkostnadene på kr 110 561 er relatert til arbeidet med Plankeveien, samt innkjøp av beitepusser til Bøvelstad.

De totale inntektene var på kr 1 503 704 og de totale kostnadene var på kr 1 711 998. Når renteinntektene på kr 49 459 blir lagt til, ble foreningens underskudd på kr 158 835, det vil si kr 77 665 mindre i underskudd enn budsjettert. Avviket skyldes lavere kostnader enn budsjettert på en rekke områder. Foreningens egenkapital er fortsatt god og utgjør per 31.12 2023 kr 1 648 532.

Årsregnskapet for 2023, revisjonsberetningen og styrets forslag til budsjett for 2024 følger etter årsberetningen.

Styret bekrefter at forutsetningen om fortsatt drift er lagt til grunn ved utarbeidelse av årsregnskapet. Styret mener at årsregnskapet gir et rettvis bilde av ØVs eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.

2 Styrets arbeid

Året 2023 da Østmarka nasjonalpark og Østmarka friluftslivsområde ble opprettet, vil for alltid bli skrevet i gull i Østmarkas Venners historie. Styret nedla også dette året et stort faglig og strategisk arbeid for å påvirke og følge saken i innspurten og helt i mål. Som Dagsavisen skrev tok det 11 år, 5 måneder og 28 dager fra vi lanserte ideen 14. mai 2012 til vedtaket ble fattet av Kongen i statsråd 10. november 2023. Arbeidet dette siste året innbefattet blant annet en solid høringsuttalelse i januar, innspill til Oslo kommune før behandling i bystyret i mars, og innspill til KLD i mai etter at forslag til vern fra Miljødirektoratet ble offentlig. Stor betydning hadde også alle de 23 nyhetsartiklene om nasjonalparken som vår infoleder Bjarne Røsjø skrev både før og etter vedtaket.

På plansida var året heldigvis relativt rolig, da rushet med kommuneplaner i Akershus ble unnagjort i 2022. Kommuneplanens arealdel i Oslo var imidlertid på høring. Dessuten ga vi høringsinnspill til to kommunedelplaner, en naturmangfoldplan, to detaljreguleringsplaner, nedtapping av Elvåga og ombygging ved Nøklevann ro- og padleklubb. Vi har også uttalt oss om tre søknader om terrengsykkelritt. I mars var det også krevende oppfølging av ulovlig veibygging ved Lutvann.

Før kommunevalget høsten 2023 laget vi spørreundersøkelser til de politiske partiene i Lørenskog og Rælingen om de store planlagte inngrepene Dammyrveien og Brudalsveien og neddemmingen av Fjerdingbyputten. Resultatet ble publisert på våre nettsider og i medlemsbladet. Og undrenes tid

Styret i ØV og administrativ leder på Sandbakken i juni 2023. På bildet mangler Lars Rogstad.
Foto: Bjarne Røsjø.

er ikke forbi, et nytt politisk flertall i Rælingen avviste administrasjonens forslag om neddemming av Fjerdingbyputten. Dammyrveien kommer til politisk behandling først i 2024.

Vi fortsetter å kjempe i motbakke mot raseringen av de gjenværende naturskogene i Rælingen og Lørenskog. Sammen med Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) har ØV gjennomgått og befatet en rekke planlagte eller gjennomførte hogster og i flere tilfeller sendt klager på Landbrukskontorets vedtak. Som i tidligere år legger landbruksmyndighetene ensidig vekt på skogeiers rettigheter, mens naturmangfold, friluftsliv og naturopplevelse tillegges ingen vekt og klagene våre blir avslått. En viktig grunn til økt hogst som går utover naturskogen, er svært høye tømmerpriser, men for naturen og friluftslivet er disse hogstene til stor ulempe.

I 2021 besluttet ØV å arbeide mer helhetlig og målrettet med informasjonsarbeidet. Med en infoleder i deltidsstilling har det gitt seg utslag i stor økning av egne artikler på våre nettsider og i sosiale medier. I 2023 publiserte vi hele 43 egne nyheter på våre nettsider, noe som er en rekord.

Alt i alt nedlegges det et stort og verdifullt arbeid av styret og administrasjonen takket være medlemskontingenten og en stor grad av frivillig arbeid. Vårt arbeid blir lagt merke til av kommunale, regionale og nasjonale myndigheter og andre organisasjoner. På de neste sidene presenterer vi vårt arbeid i mer detalj.

3 Nasjonalparken, verneområder og naturmangfold

3.1 Nasjonalpark og friluftslivsvern i Østmarka

Den 10. november 2023 vil bli stående som en merkedag i foreningens historie. Da ble en stor, tredelt nasjonalpark på 54 km² opprettet i Østmarka, med den størrelsen og avgrensningen som vi ønsket. Mot vest og nord ble nasjonalparken omkranset av et 17 kvadratkilometer stort friluftslivsområde, vernet etter § 11 i markaloven.

Den siste delen av verneprosessen som ble en lang stafett i mange etapper, startet med en høringsfrist 15. januar for Statsforvalterens (SF) forslag til vern og vernebestemmelser. ØV leverte en omfattende uttalelse som berømmet SF for grundig prosess og god involvering, og den var krystallklar i sitt budskap:

ØV uttrykker sin begeistring over at nasjonalparksaken har nådd dette viktige stadiet og støtter helhjertet opp om SFs og klima- og miljøministerens foretrukne alternativ. Det innebærer etablering av en stor og kortreist nasjonalpark i Østmarka, omkranset av et vernet friluftslivsområde. En slik nasjonalpark vil innebære et løft for naturvernet både regionalt og nasjonalt.

ØV foreslo også at følgende områder ble vernet som friluftslivsområder: Østre del av Haukåsen, Rundvannsåsen og Pettersbråtan. Vi hadde også en rekke innspill til verneforskriftene.

Da høringsfristen gikk ut ble det klart at det var mye støtte og gode uttalelser fra alle Akershus-kommunene med unntak av Enebakk. Som forventet var naturvernorganisasjonene som NNV, NOA, Sabima og WWF positive, og DNT leverte også en god og støttende uttalelse. Også Oppsal Vel og Friluftslivets samarbeidsutvalg i Søndre Nordstrand overrasket med sine positive uttalelser. Men det var nok av dem som var skeptiske eller negative, særlig i terrenngsykkel- og til dels orienteringsmiljøet, samt idretten generelt. Særlig skuffende var OOFs uttalelse som mer eller mindre gikk imot nasjonalparkvern i Oslos del av området og ikke støttet friluftslivsvern mellom Spinneren og Hauktjern.

Før behandlingen i Oslo kommune, inviterte samferdsels- og miljøkomiteen ØV til en høring. På bakgrunn av det som kom fram, leverte ØV et innspill i etterkant om områder nær byen som burde bli tatt ut av vernet, og vi spilte inn områder som burde vernes i stedet. Vårt forslag var nærmest identisk med det som Oslo kommune spilte inn til SF noe seinere. 1. mars vedtok Oslo bystyre med stort flertall å gå inn for nasjonalparken.

Om lag to måneder etter høringsfristen kom innstillingen fra SF. I den vestlige delen av verneområdet ble grensene for friluftslivsområdet trukket lenger vekk fra byen. Områder med svært høy bruksintensitet og slitasje, og med begrenset stillhet og ro, ble tatt ut. Samtidig støttet SF Oslo kommunes ønske om at det i stedet legges til friluftslivsområder øst og nordøst på Haukåsen, på Rundvannsåsen og mellom Langvannet og Skyttenbrua (Pettersbråtan).

Innstillingen fra Miljødirektoratet kom i begynnelsen av mai og ble møtt med skuffelse. Miljødirektoratet foreslo nå et alternativ med større friluftslivsområder, mens nasjonalparken ble redusert med ca. 14 kvadratkilometer. Det førte til ekstra runder, og Klima- og miljødepartementet (KLD) ved statssekretær Kjersti Bjørnstad (Sp) inviterte en rekke organisasjoner til å gi skriftlige innspill innen 19. mai, og til å delta på dialogmøte 23. mai.

ØV anmodet på det sterkeste om at KLD tok utgangspunkt i SFs forslag til vern datert 15. mars, som også var i tråd med statsrådens foretrukne løsning. Vi understreket også at hele 77 prosent av kommunestyreprerestantene i Østmarka-kommunene hadde stemt for dette forslaget. Vi hadde

ØVs styreleder Helga Gunnarsdóttir gledet seg sammen med Ola Elvestuen (t.h.) og Andreas Bjelland Eriksen ved Rustadsaga 10. november. Foto: Bjarne Røsjo.

også en rekke innspill til forskriftene og advarte særlig mot slitasje. NOA, WWF og DNT støttet opp om det samme, og selv OOF støttet en stor nasjonalpark i Enebakk, men opprettholdt øvrige innspill. Statssekretæren holdt et tilsvarende møte med kommunene som alle, med unntak av Enebakk, støttet SFs forslag om en stor og kortreist nasjonalpark.

Spenningen var stor hele sommeren igjennom, og alle trodde at vernet ville bli kunngjort i forbindelse med kommunevalgkampen. Men vedtaket lot vente på seg. Den 16. oktober ble Andreas Bjelland Eriksen ny klima- og miljøminister, og det ble han som fikk æren av å fremme saken for Kongen i statsråd den 10. november 2023. Kvelden før hadde ØV invitert til høstmøte, og da var det noen få som visste om den gode nyheten. Beskjeden fra tidligere styreleder Steinar Saghaug til de fremmøtte var: Lytt til radio!

Nyheten om at regjeringen hadde vernet henholdsvis 54 kvadratkilometer som nasjonalpark og 17 kvadratkilometer som friluftslivsområde var blitt kjent tidlig fredag morgen. Den dagen ble det stort oppbud av folk på Rustadsaga, både journalister, ulike organisasjoner, saksbehandlere fra departementet og fra Statsforvalteren. Statsråden møtte derfor bare veldig blide fjes da han kom gående til Rustadsaga sportsstue ved Nøkle vann kl. 12 for å møte pressen og markaverter til en pressekonferanse i skogkanten. Han innledet med å si «Kongen sa ja!»

– Endelig har vi fått på plass Østmarka nasjonalpark, som jeg vet at mange har jobbet for lenge. Dette er en stor dag for mange, og noe av det som har vært gøyest i løpet av dagen i dag, har vært å få en del hyggelige meldinger fra folk, sa Bjelland Eriksen til de tallrike frammøtte.

«Aldri har så mange mennesker i Norge fått en nasjonalpark rett i nabolaget!», skrev regjeringen i en pressemelding. Forskningsnettstedet *forskning.no* konstaterte senere på dagen at Norge nå blir et av få land med en stor nasjonalpark rett ved hovedstaden.

ØV fulgte opp med en rekke artikler om nasjonalparken og historien bak den, og totalt publiserte vi 23 nettartikler om nasjonalparken i 2023.

Rett før jul mottok alle et brev fra Statsforvalteren om veien videre og forvaltning av områdene. Noe av det første som kommer til å skje, er at det opprettes et nasjonalparkstyre bestående av representanter for kommuner og fylkeskommuner og et rådgivende utvalg der brukerne er representert.

Oppstart av frivillig vern på Puttåsen

Tre private grunneiere har tilbudt om lag 1,6 kvadratkilometer i Puttdalen og på Puttåsen sør for Lindeberg for frivillig vern. Statsforvalteren kunngjorde oppstart av verneprosessen i januar 2023. ØV sendte en uttalelse hvor vi uttrykte begeistring og takknemlighet for at dette området kan bli vernet. Området går fra nordenden av Lauvtjern over Puttåsen og deler av Tørrgranåsen og ned mot høyspentledningen i søndre del av Lindeberg. Område omfatter også nedre del av Puttdalen med Nordre Puttjern, samt Kjerringmyr. ØV påpekte at det i store deler av området er et meget opplevelsersrikt landskap og gammel granskog som stedvis er over 160 år. Totalt er det tre viktige naturtyper, og området har store naturopplevelsverdier og viktige stier går gjennom området.

Noe skuffende ble ikke området vernet samtidig med nasjonalparken. Men vi er sikre på at både det og områder i Oslo som ikke ble med i første runde, vil bli vernet. Rett før jul ble det også kjent at Enebakk kommune ønsker å tilby 800 dekar på Kristenseteråsen til nasjonalparkvern. Så både friluftslivsområdet og nasjonalparken kommer til å vokse framover!

3.3 Ulven i Østmarka

I februar 2022 kunngjorde SF at ulvetispa som ble født i Østmarka i 2015, hadde dannet et revirmarkerende par sammen med en hannulv som var født i Bjørnås-reviret i Sverige. Hannen ble første gang registrert i Østmarka 12. januar, da det ble gjort funn av DNA fra ham ved Ekeberg gård i Enebakk.

Våren 2022 ble det født et stort ulvekull i Østmarka, og Rovdata bekreftet at paret fikk åtte valper. Våren 2023 ble det igjen født minimum åtte valper som er det syvende valpekullet siden ulven etablerte seg på nytt. I januar er det dokumentert DNA fra syv av disse.

Det har vært ynglende ulv i Østmarka siden 2013. Før 2013 må man trolig tilbake til 1800-tallet for å finne ulveyngling i dette området, ifølge SF. ØV forholder seg til at Østmarka er en del av ulvesonen, og organisasjonen har plass til både ulvetilhengere og -motstandere. Organisasjonens rolle er å spre saklig informasjon, slik at interesserte kan ta standpunkt på et kunnskapsbasert grunnlag.

4 Skogbruk

Det var en aldri så liten sensasjon da vi i midten av mars ble informert om at Regionkontor landbruk for Lørenskog, Oslo og Rælingen (Landbrukskontoret) trakk sin tillatelse til hogst i seks bestand på Losby Bruks eiendom. Dette skjedde på bakgrunn av klager fra Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) og ØV, der det blant annet ble påpekt at det er funnet rødlistearter i to av bestandene og at miljøregistreringene på eiendommen generelt var utdaterte. Landbrukskontoret

Puttåsen er tilbudt til frivillig vern. Blåstien gjennom området byr på variert skog og fine naturopplevelser. Foto: Helga Gunnarsdóttir.

visste riktignok at hogsten i to av bestandene allerede var gjennomført da de trakk tillatelsene. Men det var allikevel første gang vi opplevde at Landbrukskontoret sluttet seg til en klage fra oss.

Og det var ikke slutt med det: I midten av mai sendte NOA og ØV i fellesskap en tilbakemelding til Landbrukskontoret med sterke innsigelser mot omfattende hogstplaner i et område på og omkring Langåsen vest for Lintjern i Lørenskog. På bakgrunn av dette trakk Landbrukskontoret den opprinnelige tillatelsen til hogst og fattet et nytt vedtak som til en viss grad tok hensyn til våre innsigelser.

Disse sakene mener vi kan gi grunn til forsiktig optimisme, ved at Landbrukskontoret har begynt å innse at de i behandlingen av hogstsøknader også plikter å ta hensyn til biologiske verdier. Men samtidig har vi til fulle fått demonstrert hvor liten vekt de legger på markaforskriftens bestemmelser om hensynet til friluftslivet. Både når det gjelder hvor det kan hogges og opprydding etter hogst. Det er flere eksempler på det i hogstsakene som omtales under.

Det er fortsatt flatehogst som dominerer i de hogstsøknadene vi får kopi av fra Landbrukskontoret; av de totalt 26 hogstene vi fikk melding om i Lørenskog og Rælingen, var 18 flatehogster. De øvrige var småflatehogst (mindre enn to dekar) og gjennomhogst, dvs. uttak av de største samt skadde og svekkede trær. I tillegg til disse hogstene, har vi fått melding fra Oslo kommune om to omfattende hogster på kommunens skogeiendom. Alle hogstene er nærmere omtalt i punktene under.

Losby Bruks planer om å bygge en nesten fire kilometer lang skogsbilvei fra Bjonnebetveien inn til Dammyr mellom Halsjøen og Nord-Elvåga, den såkalte Dammyrveien, har heldigvis ikke medført like mye arbeid for oss i 2023 som det gjorde i 2022. I slutten av februar ba Landbrukskontoret

Losby Bruk om å få gjennomført en «miljøregistrering av veitraseen» samt en «arkeologisk registrering av veitraseen» for de tok saken til behandling. Disse registreringene har tatt lang tid, og det har derfor ikke vært noen fremdrift i behandlingsprosessen i 2023. Vi har brukt dette «pusterommet» til å forberede oss – og Lørenskogs politikere – på den kommende behandlingen i kommunestyret. Dette er nærmere omtalt under.

I forbindelse med hogstsaker og veiplaner har vi et nært samarbeid med NOA. Både fordi vi sammen er sterkere, og fordi foreningene utfyller hverandre med hensyn til kunnskap og erfaring som er relevant og viktig for de sakene vi arbeider med.

4.1 Hogstplaner i Oslo

Ettersom grensene nå er fastsatt for nasjonalparken og de nye verneområdene for friluftsliv, har Oslo kommune begynt å planlegge hogster i de områdene på sin eiendom i Østmarka som ikke omfattes av vern. I begynnelsen av desember mottok vi Bymiljøetatens *Hogstplan for Østmarka, Sørmarka og Grønliåsen 2024–2025*.

Første del av dokumentet beskriver hovedmomenter i planlegging og gjennomføring av kommunens skogsdrift. Det inkluderer overordnede prinsipper, prioriteringer mellom ulike interesser, hogstformer og hensynet til kulturminner. Dessuten behovet for å heve standarden på skogsbilveiene slik at de kan brukes av store tømmerbiler. Resten av dokumentet beskriver de planlagte hogstene. I vår tilbakemelding til kommunen har vi kommentert både hovedmomentene og de to hogstene som er planlagt i Østmarka, ved Larsbråten og Hanåveien.

Hovedmomenter i hogstplanen

Vi mener det er flere positive føringer i hovedmomentene. Blant annet understrekes det at «Ved konflikt mellom de forskjellige interesser, skal hensynet til naturvern, friluftsliv, vannforsyning, dyreliv og fiske gå foran kravet om størst mulig økonomisk avkastning av skogsdriften.» Dessuten fremholdes det at «Friluftsliv skal prioriteres langs viktige ferdselsårer og i nærturområder.»

Etter vår oppfatning tar allikevel ikke føringene tilstrekkelig hensyn til friluftslivet. Den delen av Østmarka som ligger i Oslo kommune og som ikke er vernet, utgjør et forholdsvis lite område og strekker seg bare ca. 3 km innover fra bebyggelsen. Det betyr i praksis at hele området brukes svært mye til friluftsliv. Her bør det kun drives hogst som er nødvendig av biologiske hensyn, for eksempel i forbindelse med restaurering av myr. Annen hogst vil i de aller fleste tilfelle redusere opplevelsverdierne i skogen, og dermed dens verdi som rekreasjonsområde.

Naturlig nok stiller vi oss svært kritiske til planene om å heve standarden på skogsbilveiene i kommuneskogene. Kravene til veibredde, kurvatur, møteplasser og snuplasser innebærer at det må foretas svært omfattende inngrep i terrenget. Dette vil være både unødvendig og fullstendig uakseptabelt i et så viktig friluftslivsområde!

I 2023 ble det startet et arbeid med sikte på å få registrert nøkkelbiotoper i de områdene på kommunens eiendom i Østmarka som ikke er vernet. En nøkkelbiotop er et område som inneholder kvaliteter som er spesielt viktige for de sjeldne og truede artene. I dette arbeidet benytter kommunen skogbrukssektorens kartleggingsmetodikk *Miljøregistrering i skog (MiS)* for å registrere miljøverdiene. På grunnlag av resultatene av kartleggingen foretas en utvelgelse og avgrensning av nøkkelbiotoper. Arbeidet skal etter planen ferdigstilles i 2024. Vi regner det som selvsagt at de planlagte hogstene i Østmarka ikke blir gjennomført før registreringen er gjennomført. Og vi forventer videre at det generelt ikke blir hogd i områder med rødlistede arter.

Den planlagte hogsten ved Larsbråten vil berøre et viktig nærskogområde med blåstier. Foto: Bente Lise Dagenborg.

Hogst ved Larsbråten

Her planlegges det hogst i et skogsområde som utgjør nærskogen til delbydelene Haugerud og Trosterud med flere tusen innbyggere, og som tilhører Alna bydel med en befolkning på nærmere 50 000. Det er dessuten lagt planer for omfattende boligbygging og restrukturering av området, noe som vil foregå i mange år framover.

Hogsten skal utføres som tynningshogst og lukket hogst, dvs. at det settes igjen mer enn 16 trær per dekar. Målet er i hovedsak å fremelske furu og skape furu- og barblandingsskoger med variasjon i alder, sjiktning og tetthet. I tillegg til hogsten planlegges det å restaurere et myrområde like vest for Østmarka friluftslivsområde. For å frakte ut virket skal skogsbilveien som starter på vestsiden av garasjeanlegget i Haugerudveien, oppgraderes slik at det blir mulig å kjøre der med store tømmerbiler, hogstmaskiner og lassbærere. Veien brukes nå som innfallsport til Marka av mange, både sommer og vinter.

Landskapet her byr på varierte skogopplevelser med små furukoller, høyreiste graner, gamle løvtrær i form av osper og bjørker. Det er blåmerkete stier i området og en mengde stier og tråkk i alle retninger som vitner om et mye brukt nærturområde, noe også kommunen beskriver i hogstplanen. Nærheten til bebyggelsen gjør at det er ideelt for nærturer for småbarnsfamilier og for dem som ikke ønsker eller kan gå langt inn i Marka, samt ettermiddagsturer som rekreasjon i hverdagen.

Vi mener at kommunen bør avstå fra hogst i området ved Larsbråten. Ved å fjerne gran og åpne opp for å fremelske furu, vil skogbildet og økologien endres. Vi kan ikke se hvilken positiv betydning dette har for det biologiske mangfoldet, med tanke på klimatilpassning eller for bruken av området til friluftsliv.

Hogst ved Hanåveien sør

Området hvor det skal hogges, ligger mellom Enebakkveien, Brokkenhustjern og veien inn til Hanåa. Kraftledningen over Stupinnmåsan går tvers gjennom området. Ifølge Bymiljøetaten er dette et område som er lite tilrettelagt for friluftsliv.

Skogen er variert med hensyn til treslag og vekstforhold. Målet med hogsten er å fremme furu gjennom småflatehogst/frøtrestilling på koller/åser. Der granen er dominerende og livskraftig er det et mål å utvikle fleraldersskog via lukket hogst. Dessuten skal Stupinnmåsan flatehogges for å restaurere myra til opprinnelig tilstand.

Vår første reaksjon da vi så planene for denne hogsten, var at det planlagte hogstkvantumet på 5000 m³ var svært høyt. Vi mente at det ville innebære en svært omfattende hogst dersom det målet skulle nås. I slutten av januar 2024, et par uker etter at vi hadde sendt vår tilbakemelding til kommunen, fikk vi imidlertid opplyst at det oppgitte hogstkvantumet var feil; det korrekte er 2000 m³.

Uansett hogstkvantum, stiller vi oss undrende til at kommunen i det hele tatt ønsker å hogge her. I beskrivelsen av hogsten opplyses det at det er funnet flere rødlistete arter i kategorien *Nær truet* spredt i området, og at Stupinnmåsan er registrert som nøkkelbiotop. Selv om det skal benyttes lukket hogst i områder med gran, er vi redd det kan ha en negativ innvirkning på de rødlistede artene. Og frøtrestilling, som skal benyttes på koller og åser, vil i praksis fremstå som hogstflater. Vi mener derfor at hogsten i dette området bør begrenses til restaurering av Stupinnmåsan, forutsatt at en uavhengig biolog finner det tilrådelig.

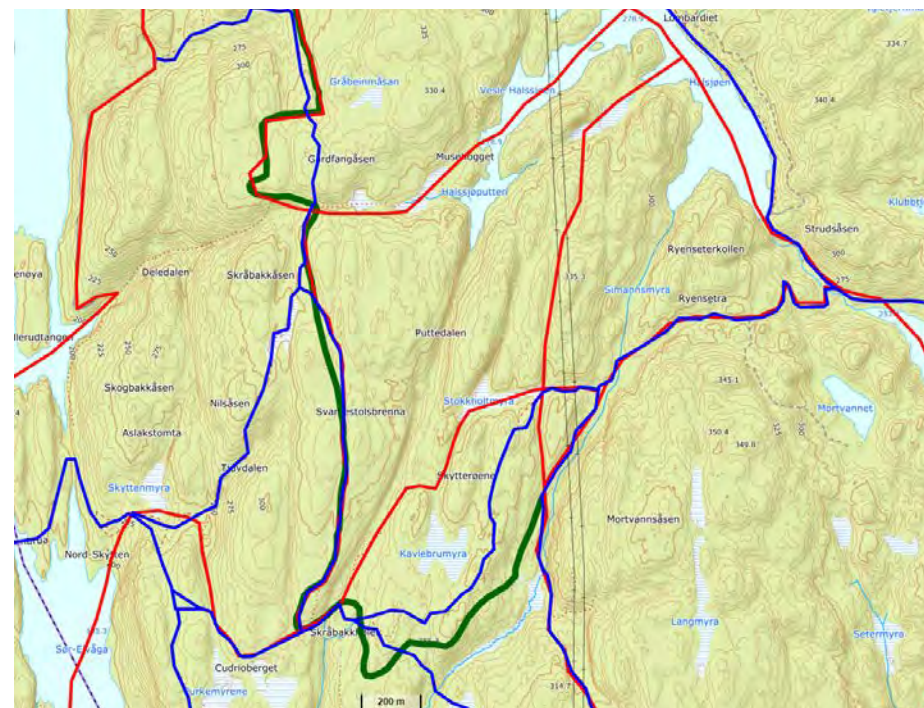
4.2 Hogst og veibygging i Lørenskog

I tillegg til at Landbrukskontoret delvis tok hensyn til klager på hogstillatelse i Lørenskog, skjedde det noe gledelig som kan få mer vidtrekkende betydning for skogbruket i kommunen. I den nye kommuneplanens arealdel 2023–2035 som ble vedtatt av kommunestyret i mars, står det blant annet dette i punkt 8.1 Marka:

«Skogen/marka underlegges en streng forvaltning slik at områdene ikke forringes i verdi og at natur- og friluftsinnteressene ivaretas også for framtidige generasjoner. Særlig gjelder dette de gjenværende naturskogene (skog som ikke er flatehogd) og skog som i dag har sårbare arter eller har potensial for å bli levested for slike. Områder av særlig verdi for befolkningens naturopplevelse skal tas særlig godt vare på.»

Dette er også landbruksmyndighetene i kommunen forpliktet til å ta hensyn til!

Utdaterte miljøregistreringer var medvirkende til at Landbrukskontoret trakk hogstillatelsene for seks bestand på Losby Bruks eiendom etter klager fra NOA og ØV. Det var dessuten en av årsakene til at behandlingen av søknaden for Dammyrveien ble satt på vent. Den forrige registreringen ble foretatt i 2003, og ifølge skogstandarden PEFC skal miljøregistreringer revideres fortløpende eller hvert 15–20 år. Losby Bruk besluttet derfor å gjennomføre en MiS-kartlegging (se punkt 4.1 om Oslo kommune) av hele eiendommen i 2023. Feltarbeidet ble gjennomført i løpet av sommermånedene. Resultatene av registreringen kan få stor betydning for virksomheten i Losby-skogen, både når det gjelder hogst og veibygging. Vi ser derfor frem til å få rapporten, som fortsatt ikke foreligger ved utgangen av året.

Kartet viser Dammyrveiens planlagte trasé (grønn strek) øst for Elvåga og skiløyper og blåmerkede stier. Illustrasjon: Lars Lindland.

Dammyrveien – en massiv skogsbilvei i hjertet av Østmarka

Veiplanene

Sommeren 2022 søkte Losby Bruk om å bygge en fire kilometer lang skogsbilvei fra Bønnebetveien, rett øst for Kavlebrumyr, og sørvestover til 17. mai-plassen og Skråbakk-hølet, og deretter nordover på Svarvestolsbrenna og Garfangåsen mot Dammyr. Der skal den slutte i nærheten av løypedelet ved toppen av Stakanløypa.

Veien planlegges bygd med bredde på mellom 4 og 6,5 meter, eksklusive grøfter og fyllinger. I hele veiens lengde vil en gate med minst 20 meters bredde bli flatehogd. I snitt vil det for omtrent hver 225. meter være enten et massetak (pukkverk), en parkeringsplass, møteplass eller snuplass som innebærer at veien i en lengde på 20 til 26 meter blir mellom 7 og 26 meter bred. Veien vil medføre omfattende utsprengning, og det vil bli mange store og skjemmende skjæringer og fyllinger.

Området som berøres avgrenses grovt sett av lysløypa fra Mariholtet til Vallerud og Knuttjernveien i nord, Elvåga/Elvågeveien til Deledalen samt Sør-Elvåga i vest, kraftlinjen over Blåsyna mot Tretjerna i sør og kraftlinjen over Halsjøen samt Bønnebetveien i øst.

En mer detaljert beskrivelse av veiplanene er gitt i årsberetningen for 2022, som er publisert i *Nytt fra Østmarka* 1/23, og på foreningens nettsider.

Det kom mange høringsuttalelser i saken, og med unntak av Skiforeningens var samtlige svært negative. ØV skrev en omfattende høringsuttalelse hvor vi påpekte at veien ville gjøre stor og ubotelig skade både på natur- og opplevelsesverdiene i Østmarka. Vi dokumenterte at det er store biologiske verdier i området langs veitraseen, både når det gjelder vegetasjon og dyreliv, og det er åpenbart at veien vil gå hardt utover dette. Dette var dels underkommunisert i søknaden fra Losby Bruk, som også inneholdt feilaktige opplysninger om konsekvenser for naturmangfold, landskap og friluftsliv som skal hensyntas ved behandling av søknaden.

Arbeid i 2023 og veien videre

ØV har gjennom 2023 hatt saken oppe på våre møter og arrangementer, og vi har omtalt saken både på våre nettsider og i *Nytt fra Østmarka*. Vi opplever et engasjement rundt denne saken som mangler sidestykke. Engasjementet strekker seg langt ut over «egne rekker» og går på tvers av tradisjonelle skillelinjer mellom miljøer som ønsker mye/lite tilrettelegging i skogen. Motstanden mot veien strekker seg etter det ØV erfarer, langt inn de de tradisjonelt skogbruksvennlige miljøene.

Før valget foretok ØV en rundspørring blant de politiske partiene i Lørenskog om saken. Den viste at fem partier – Miljøpartiet de Grønne, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Kristelig Folkeparti – allerede da sa at de vil stemme imot veibyggingen når saken kommer til politisk behandling. Arbeiderpartiet og Høyre ville ikke ta standpunkt før kommunens administrasjon har lagd en saksutredning. To av partiene i kommunestyret – Fremskrittspartiet og Senterpartiet – svarte ikke på ØVs forespørsel.

Når dette skrives, er saken fortsatt til behandling ved Landbrukskontoret. På grunnlag av administrasjonens innstilling, skal kommunestyret i Lørenskog fatte et vedtak.

ØV mener det hviler et tungt ansvar på Lørenskogs politikere i denne saken. De må ta inn over seg at deres vedtak får konsekvenser ikke bare for innbyggerne i Lørenskog, men også for flere hundre tusen mennesker i hele regionen som har Østmarka som sitt nærmeste friluftslivsområde. Ikke minst må politikerne ta sitt ansvar overfor kommende generasjoner alvorlig. Vi kan ikke bli generasjonen som forsynte seg med alt. Noe skal være igjen til dem etter oss, og vi har tillit til at Lørenskogs politikere er på parti med fremtiden.

Ikke bare må naturverdiene kartlegges. Alternative løsninger for utkjøring av tømmer, basert på bruk av Knuttjernveien og Elvågaveien i tillegg til Bjonnebetveien, må utredes grundig. Områdets enestående verdi som friluftslivsområde for hele regionen må forstås og veies opp mot skogeierens ønske om billigst mulig uttak av tømmer. Med de klare føringene i den nye kommuneplanens arealdel, mener vi det vil være en skandale om Lørenskog kommune tillater utbygging uten å kreve en reguleringsplan.

Det planlagte inngrepet vil være det største inngrepet i Østmarka på flere tiår og vil utvilsomt forandre Østmarka dramatisk. For ØV vil derfor arbeidet med å hindre utbygging være den aller viktigste saken i tiden fremover. Etter vår mening taler så sterke samfunnsmessige hensyn mot at denne veien skal bygges, at politikerne uten videre bør avslå søknaden!

Hogster

Losby-skogen

Året begynte brutalt for skogutvalget i ØV; allerede 4. januar mottok vi melding om at Landbrukskontoret hadde godkjent elleve hogster fordelt på 16 bestand på Losby Bruks eiendom. NOA og ØV reagerte umiddelbart på tre av hogstene, som omfattet hele eller deler av åtte bestand i området begrenset av Røyrvannsveien, Skålsjøveien og Vestre Tonekollen. I fem av bestandene skulle det foretas småflate- og gjennomhogst på til sammen 56 dekar, og i de tre øvrige skulle det avvirktes 18 dekar ved flatehogst.

Her går en av Østmarkas ikoniske skiløyper i dag – snart erstattet av en massiv skogsbilvei?
Foto: Lars Lindland.

Ifølge Landbrukskontorets vedtaksbrev var det i ett av bestandene observert tre billearter som er oppført som nær truet på den norske rødlista. Videre fremgikk det at alderen på skogen i disse bestandene var til dels meget høy, opptil 127 år. Men Landbrukskontoret konkluderte med at «hogstens belastning vurderes ikke til ulempe for de registrerte miljøverdiene». Vi syntes det var en ganske oppsiktsvekkende konklusjon, tatt i betraktning alderen på skogen og det faktum at skogens biologiske verdier ikke var kartlagt siden sommeren 2003.

For småflate- og gjennomhogstene var det planlagt å kjøre i den blåmerkete stien fra enden av Røyrvannsveien og sørover mot Vesle Tonekollen. Dette er en svært mye brukt rute fra Losby til Vangen og Rausjømarka generelt. Dessuten skulle det for en stor del hogges langs stien og svært nær grensen til Østmarka naturreservat. Til sammen ville det gå sterkt utover de store opplevelsesverdiene i dette området, noe vi mente var svært respektløst overfor friluftslivet og dessuten helt unødvendig!

På bakgrunn av dette krevde ØV at en eventuell hogst i de fem bestandene måtte utsettes inntil det er gjennomført en ny kartlegging av biologiske verdier. Dessuten at hogstplanene måtte justeres slik at det ved en eventuell hogst ikke blir kjørt i den blåmerkete stien og ikke blir hogd langs denne.

I tillegg til de truede billeartene nevnt i Landbrukskontorets vedtaksbrev, fant NOA raskt at det i et av de andre bestandene hvor det skulle foretas småflate- og gjennomhogst, var registrert tre rødlistede billearter, hvorav én sterkt truet. Disse var ikke nevnt i Landbrukskontorets vedtaksdokument. Dessuten påpekte NOA at et av bestandene hvor det var planlagt flatehogst, har en alder og struktur som likner de to bestandene hvor det er funnet rødlistearter, og innehar med stor sannsynlighet viktige miljøverdier.

NOA påklaget derfor Landbrukskontorets vedtak for tre av bestandene. Både på grunn av mangelfulle vurderinger av hogstens belastning for rødlisteartene, og fordi den utdaterte miljøregistreringen på eiendommen tilsa at naturmangfoldlovens føre-var-prinsipp måtte vektlegges særlig tungt for de tre bestandene. NOA ba samtidig om at klagen ble gitt oppsettende virkning. Til sammen påklaget NOA og ØV hogsttillatelsen for seks forskjellige bestand.

I midten av mars skjedde så det utrolige: i oversendelsesbrevet til Statsforvalteren skrev Landbrukskontoret at de trakk hogsttillatelsen for fire av bestandene «... i påvente av nye miljøregistreringer på eiendommen». Tre uker senere ble vi informert om at det gjaldt hele seks bestand. Det er verdt å merke seg at to av disse bestandene ikke ble nevnt i klagen fra NOA og ØV, det vil si at beslutningen var tatt på grunnlag av Landbrukskontorets egne vurderinger.

Men Landbrukskontoret tok derimot ikke hensyn til ØVs synspunkter om å beskytte blåstien sørover mot Vesle Tonekollen. Hvilket var nok et eksempel på at Landbrukskontoret ignorerer det som står om hensynet til friluftsliv i markaforskriftens § 7. Der heter det blant annet at «Dersom hogsten kan føre med seg vesentlig ulempe for friluftsliv, naturmiljø, landskap eller kulturminne, jf. formålet i § 1, kan kommunen nekte hogst, eller gi pålegg om korleis hogsten skal gjennomførast».

Saken var imidlertid ikke ute av verden med det nye vedtaket. I slutten av juni gjorde Statsforvalteren oppmerksom på at Landbrukskontoret hadde begått en saksbehandlingsfeil: det nye vedtaket skulle ha blitt sendt til Losby Bruk med ny klagefrist. Et nytt vedtak ble derfor sendt til Losby Bruk i begynnelsen av juli med tre ukers klagefrist. Til vår store overraskelse så vi at hogsttillatelsen nå var trukket tilbake for kun fire av bestandene. Om de to andre het det at «Bestandene var lovlig hogd etter første vedtak».

Så vidt vi vet, klaget ikke Losby Bruk på det nye vedtaket. Men det var svært uklart for oss hvorfor det forrige vedtaket var endret.

Vi har brukt svært mye tid på å prøve å finne ut hva som har skjedd i denne saken. Basert på den informasjonen vi har fått fra Landbrukskontoret og Losby Bruk, kan vi blant annet trekke følgende konklusjoner: Losby Bruk hogde i to av de omsøkte bestandene før klagefristen var passert, og Landbrukskontoret trakk hogsttillatelsen for disse bestandene selv om de visste at hogsten allerede var gjennomført. I håp om å få full klarhet i hva som har skjedd, har vi stilt Landbrukskontoret flere oppfølgende spørsmål. Men ikke fått svar, tross purringer.

Obos-skogen

I slutten av april ble vi oppmerksomme på at det ikke bare er innenfor byggesonen Obos ønsker å tjene penger. Da mottok vi kopi av Landbrukskontorets svar på søknader om syv hogster på og omkring Langåsen vest for Lintjernveien. Det er Obos som eier skogen her, og de planla å gjennomføre seks flatehogster på totalt 100 dekar, som tilsvarer arealet av 14 fotballbaner. Dessuten en småflate-gjennomhogst på 15 dekar.

Området ligger nær bebyggelse og er svært mye brukt til friluftsliv både sommer og vinter, noe de mange og til dels mye brukte stiene vitner om. Det er nærskogen for beboerne på Vallerud og Røykås, og dessuten et meget viktig turområde for den øvrige befolkningen i den vestre delen av Lørenskog.

Landbrukskontoret hadde ingen vesentlige innvendinger, men understreket at hogsten måtte gjennomføres på barmark. Dette fordi «Det blir kjørt opp skiløype langs Lintjernveien om vinteren. En vinterhogst vil derfor være til stor ulempe for friluftslivet, ...». For øvrig mente de at «...

Et av bestandene som skulle hogges ligger vest for og nær inntil turveien fra Ekerud mot Lintjern, til høyre i bildet. Foto: ØV.

hogsten ikke vil være til vesentlig ulempe for friluftslivet». Kjøre-skader i de mange stiene i området ble ikke tillagt særlig vekt. Heller ikke at en hogstflate er nesten ufremkommelig.

ØV var imidlertid langt mer kritisk til hogstplanene, og vi foretok derfor en befaring i området sammen med en feltbiolog fra NOA. Det var åpenbart at 100 dekar flatehogst innenfor et såpass lite og kupert område ville gjøre det til dels ufremkommelig etterpå, og opplevelseskvalitetene ville bli kraftig redusert.

På bakgrunn av det vi observerte fremmet ØV og NOA innsigelse til Landbrukskontoret der vi påpekte at hogsten i flere av bestandene ville være i strid med markaforskriftens § 1: «Formålet med forskriften er å sikre eit berekraftig skogbruk som bidreg til å ta vare på og utvikle kvalitetar i området knytte til friluftsliv, naturmiljø, landskap og kulturminne.» Planene var heller ikke i tråd med føringene i punkt 8.1 Marka i arealplanen som ble vedtatt av Lørenskog kommunestyre i mars.

Mer konkret ba vi om at hogsten i ett av bestandene ble droppet og at det ble gjort spesifikke endringer i hogstplanene for hvert av de øvrige bestandene. Det dreide seg blant annet om hensynet til naturlig foryngelse og å bevare innslag av andre treslag enn gran. Dessuten ba vi om at hogsten ble redusert mest mulig i to bratte bestand som vender mot bebyggelsen ved Ekerud.

Våre innsigelser førte til at Landbrukskontoret fattet et nytt vedtak i slutten av mai. Endringene kom frem av oversendelsesbrevet til Statsforvalteren, og de innebar at Landbrukskontoret kom oss i møte på noen punkter. Men aller helst hadde vi sett at det ikke ble hogd i det hele tatt, og definitivt ikke som flatehogst!

Det var ikke bare ØV og NOA som reagerte på hogstplanene, både de opprinnelige og de reviderte. Saken skapte sterke reaksjoner blant beboerne på Vallerud og Røykås. Blant annet sendte en

privatperson en klage på hogsten til Obos i begynnelsen av juli, med kopi til flere borettslag og velforeninger i området samt politikere i Lørenskog med oppfordring om å engasjere seg i saken. Romerikes Blad skrev om protestene på en helseid i papiravisen lørdag 8. juli, og avisen hadde også leserinnlegg mot planene.

Denne saken bekrefter vårt inntrykk av at Landbrukskontoret primært er opptatt av å ivareta skogeierens økonomiske interesser og i liten grad følger markaforskriftens bestemmelser om hensynet til friluftslivet.

4.3 Hogst og kjøreskader i Rælingen

Etter flere år med omfattende hogst i den opplevelsrike naturskogen i Rælingen, mottok vi langt færre meldinger om hogst i 2023. Det var kun én hogst vi ga en tilbakemelding på.

Men hogstene i Brudalen som ble omsøkt og godkjent høsten 2022, resulterte i omfattende kjøreskader på deler av blåstien og skiløypa gjennom dalen. Dette vakte sterke reaksjoner blant brukerne av området, og ØV engasjerte seg for å få fortgang i arbeidet med å reparere skadene.

Kjøreskader i Brudalen

Brudalsveien fra Marikollen til Ramstadsjøen har i flere år vært en omstridt trasé, ettersom den brukes til utkjøring av tømmer og samtidig er en mye benyttet turvei. I forbindelse med alpinanlegget i Marikollen og neddemming av Fjerdingbyputten, har det også versert planer om å ruste opp veien til skogsbilvei klasse 3. Foreløpig er intet endelig avgjort for noen av disse prosjektene. Men tømmerhogst langs Brudalen høsten 2022 endret standarden på veien dramatisk. Det var fortsatt hogst i januar, så de store kjøreskadene lot seg ikke reparere. Skiløypa gjennom Brudalen ble derfor ikke kjørt denne vinteren, og de som prøvde seg, ble i tillegg møtt av mye vann i sporene.

ØV sendte et skarpt brev til Landbrukskontoret og forlangte at kjøresporene skulle utbedres. Dette ble omsider gjort i slutten av juni, men det var så dårlig utført at turveien fortsatt fremsto som ganske ødelagt. Da regnværet Hans satte inn i slutten av august, ble store deler av veien regelrett vasket bort der veikroppen og bekken lå i samme høyde. Status ved utgangen av 2023 er at veien fortsatt framstår som svært ødelagt, og det jobbes nå blant annet gjennom Rælingen Friluftsråd for å få en bedre opprusting av veien. Tilliten til Viken Skog, som administrerte hogstene, og Landbrukskontorets kontrollrolle er alvorlig svekket.

Hogst ved Åbborvannet

I begynnelsen av februar mottok vi kopi av Landbrukskontorets svar på søknader om seks flatehogster med et samlet areal på 85 dekar på østsiden av Åbborvann, som utgjør den sørligste delen av Nordbysjøen. Flatene omfattet hele eller deler av ni bestand. Vi reagerte på tre forhold ved de godkjente hogstene: kantsonen mot vannet, biologiske verdier og hogstformer.

På kartene som fulgte søknadene, var det tegnet inn to flater som gikk helt ned til vannet. Generelt gjelder at det skal settes igjen et vegetasjonsbelte langs vassdrag slik at kantsonens økologiske funksjon ivaretas. Dersom det er behov for å fjerne kantsonen, må det innhentes dispensasjon fra Statsforvalteren før hogsten kan gjennomføres.

I hogstøknaden for ett av bestandene var det følgende merknad: «Granbestand med noe tørkestress. Egen søknad på hogst av kantsonen mot Åbborvannet». Ellers var det ingen kommentarer vedrørende hogst langs vannet, verken i hogstøknadene eller Landbrukskontorets svar, noe vi fant svært underlig.

Store kjøreskader i Brudalen etter tømmertransport. Foto: Bjarne Røsjo.

Det var til dels meget gammel skog som skulle hogges; til sammen 14 dekar bestod av skog som var 117 – 125 år gammel. Generelt mener vi det er sterkt kritikkverdig at det blir gitt tillatelse til omfattende flatehogst i slik skog. Både på grunn av opplevelsesverdiene og fordi den erfaringsmessig kan ha store biologiske verdier.

Landbrukskontoret anførte i sin vurdering av hogstmeldingene at de ikke hadde funnet registrerte miljøverdier i området. Men det er over 20 år siden det sist ble gjort en kartlegging av biologiske verdier i skogen i Rælingen. Derfor mente vi at det måtte gjennomføres en grundig kartlegging i bestandene med den eldste skogen for en eventuell hogst.

De planlagte hogstene lå inntil eller nær vei. Vanligvis bruker skogbruket lang avstand til utkjøringsvei som argument *mot* bruk av lukkede hogstformer og *for* å ta ut mest mulig tømmer (dvs. flatehogst) når man hogger i et område. Og i søknader om veibygging blir ofte muligheten for lukkede hogster brukt som argument *for* å bygge veien (jf. Dammyrveien i Lørenskog).

Vi mente at skogeier her burde gjøre en ny vurdering av hogstform og i størst mulig grad bruke lukkede hogstformer, både av hensyn til landskapsbildet og biologiske verdier. Det ville også være i tråd med anbefalingene i Norsk PEFC Skogstandard, der et av målene er å øke bruken av lukkede hogstformer.

Vi sendte våre kommentarer til Landbrukskontoret den 20. februar, og i begynnelsen av april fikk vi en kort tilbakemelding. I generelle vendinger forsøkte de å gi inntrykk av at hensynet til kantsoner og biologiske verdier var ivaretatt da de ga tillatelse til hogst. Ellers opplyste de at «Hogsten er gjennomført, ... Ettersom hogsten allerede er utført, vil det ikke være mulig å stanse

arbeidet. Gi tilbakemelding i løpet av uken, om dere ønsker at innspillene allikevel skal behandles som en formell klage.»

Det hører med til historien at vi den 17. februar mottok kopi av tillatelsen til ytterligere én flatehogst i området, denne gang på 21 dekar og grensende til en flate på åtte dekar. Den endret definitivt ikke grunnlaget for våre kommentarer!

4.4 Hogst og veibygging i Enebakk

Skogsbilveier hos Bjerke bruk

Bjerke bruk har de tre siste årene gjennomført en standardheving av sitt skogsbilveinett for å tilfredsstille dagens krav. I den forbindelse fikk vi 20. februar oversendt en søknad om bygging av tre mindre traktorveier som skulle ligge til bilveiene. Den ene strekningen ligger vest for Skredderstadtjern og er 150 meter lang. De to andre er hver på 100 meter og ligger nord for Vasetjern. I vårt svarbrev til kommunen påpekte vi at anleggene var mangelfullt beskrevet samtidig som vi sterkt motsatte oss bruken av knuste betongmasser som toppdekke. ØV rakk dessverre ikke å delta på en befaring langs traseene for de planlagte veiene.

Veitvidelse ved Ekeberg

Sæterveien inn forbi Tuggerud i Ekeberg-skogen ble i sommer opprustet til veiklasse 3. Det ble brukt egne masser fra et lokalt grustak og noe sprenging der veien var på det smaleste. Veien ble 29. juni befart av ØV og NOA, som ikke hadde vesentlige merknader til prosjektet da det ikke berørte viktige naturtyper eller kulturminner.

Opprusting av gammel vintervei. Vestre Weng i Kirkebygda

Grunneiere til vinterveien mellom Vestre Weng og Kaffebanken planlegger opprusting av veien til veiklasse 3, helårs skogsbilvei. Veien er meget gammel, men har dårlig bæreevne og er flere steder for smal for moderne tømmerbiler. Vi frykter større terrenngrep fordi krav til veistandard innebærer blant annet flere møteplasser og krav til veiens kurvatur. Befaringen før jul ble pga. snøen utsatt til våren 2024.

5 Plansaker

På plansida var året heldigvis relativt rolig, da rushet med kommuneplaner i Akershus ble unnagjort i 2022. Kommuneplanens arealdel i Oslo var imidlertid på høring. Dessuten ga vi høringsinnspill til to kommunedelplaner, en naturmangfoldplan, to detaljreguleringsplaner, nedtapping av Elvåga og ombygging ved Nøkle vann ro- og padleklubb. Vi har også uttalt oss om tre søknader om terrengsykkelritt. I mars var det også krevende oppfølging av ulovlig veibygging ved Lutvann leir. Nedenfor følger omtale av de viktigste sakene.

5.1 Plansaker i Oslo

Ulovlig veibygging ved Lutvann leir

10. mars fikk ØV varsel om en hogst og nybygd vei innenfor markagrensa nær nordenden av Lutvann. ØVs tidligere styreleder Steinar Saghaug la ut bilder på Facebook fra veibyggingen, og det viste seg snart at arbeidene ble utført på vegne av Forsvarsbygg. Både Saghaug og ØV kontaktet Bymiljøetaten i Oslo kommune (BYM), som straks stanset veibyggingen. ØV krevde innsyn i sakens dokumenter, og vi hadde et møte med Forsvarsbygg 20. mars hvor også BYM og OOF deltok. Gjennom dette fikk vi belyst hendelsesforløpet som førte fram mot den ulovlige veibyggingen.

Slik så den ulovlige anleggsveien ut da ØV fikk varsel om den. Foto: Helga Gunnarsdóttir.

Bakgrunnen var at Forsvarsbygg skulle bygge et nytt og høyere gjerde rundt sin eiendom ved Lutvann leir. Forsvarsbygg ba BYM om tillatelse til å fjerne trær på Oslo kommunes eiendom i en trasé fra turveien for å kunne komme fram til gjerdet. BYM tillot det, men presiserte blant annet at «Det må benyttes terrenggående maskiner, da det ikke skal tilføres masser for å etablere anleggsvei i Marka». BYM presiserte også hensynet til hekkeperioden som starter i april, og hensynet til en viktig naturtype i nærheten av Lutvann. Videre heter det i møtereferatet: «Etter at det er lagt en plan for utførelsen sammen med entreprenør, vil representant for BYM inviteres til befaring og mulighet for å belyse problematiske forhold».

Det var en underentreprenør som hadde tatt seg til rette uten lov og anlagt veien for å lette arbeidet. Forsvarsbygg erkjente umiddelbart at veien var ulovlig bygget, og de var opptatt av å rette opp skadene. Så snart snøen smeltet og området tørket opp, startet arbeidet med å fjerne massene på en skånsom måte fra den ulovlige anleggsveien. Forsvarsbygg hentet inn en ekstra entreprenør som hadde erfaring med naturrestaurering.

Arbeidet med gjerdet ble ferdig høsten 2023. Da ble stokker og hogstavfall fjernet, og deretter startet arbeidet med å revegetere området der anleggsveien ble anlagt. Forsvarsbyggs miljøseksjon, som blant annet har arbeidet med restaurering på Hjerkin, utførte arbeidet i samarbeid med Bymiljøetaten. Når det først gikk så galt er ØV i hvert fall fornøyd med at Forsvarsbygg tok ansvar og restaurerte området så godt de kunne. Så vil tiden vise hvordan sårene gror.

Planer om nytt anlegg Nøkle vann ro- og padleklubb

Nøkle vann ro- og padleklubb (NRPK) har planer om å fornye anlegget ved demningen i sydenden av Nøkle vann. ØV har prisverdig vært invitert til befaring og samtaler, og vi har gitt skriftlige innspill høsten 2023. De viktigste innspillene var som følger:

Vi setter stor pris på klubbens tilbud til friluftslivet i Østmarka. ØV er overveiende positive til oppgradering av klubbhus, oppbevaring for kajaker og kanoer og toaletter. Det er positivt at bygningene får en enhetlig profil i tre. ØV er opptatt av at bygget får toalett som er koblet til vann- og avløpsnett og at toalettene er åpne for alle besøkende.

ØV er svært fornøyd med at gjerdet blir fjernet og at området vil se mer innbydende og estetisk pent ut. Badeplassen er svært populær, og det er viktig at padleanlegget ikke «eser» ut og fortrenger andre besøkende. ØV er også svært opptatt av fri ferdsel på vannet og understreker at anlegget er og må fortsatt være for friluftslivet og ikke et idrettsanlegg.

ØV støtter ikke badstue med betalingsløsning som er «privatisert» ved at en enten må være medlem av NRPK eller Oslo Badstueforening for å benytte den. Vi ønsker kun anlegg som er åpne for alle og gratis å benytte. Badetårn er et fremmed element i vannet, og vår eventuelle støtte til det vil være avhengig av størrelse og utforming. Vi ser imidlertid at et slikt tårn kan være med på å skåne vegetasjon og jordsmonn på land.

Kommuneplanens arealdel i Oslo

Arealdelen i Oslos kommuneplan ble endelig sendt på høring på forsommeren. ØV mente at Oslo kommune gjør mange gode grep i arealdelen som er framtidsrettet og gunstige for naturen og det enkle, naturvennlige friluftslivet. Vi støttet følgende meget viktige endringer i arealdelen:

- Aktivitetssonene i randsonen av Marka er tatt ut.
- Skjerpning av de generelle bestemmelsene for naturmiljø og vassdrag, slik at disse kvalitetene kan ivaretas bedre også utenfor områdene avsatt til grønnstruktur.
- Ny hensynssone for naturmiljø i Marka for å ivareta naturverdier og sammenhengende økologiske korridorer i Marka. Skogen mellom Østmarka friluftslivsområde og byggesonen må også omfattes av hensynssonen.

Vi etterlyste begrunnelse for de strenge restriksjonene for friluftslivet i nedbørfeltet til drikkevannskilden Elvåga og hvorfor ikke skogbruket har restriksjoner på sin virksomhet.

Vi støttet kommunens forslag om at temakartene T3 *Grønnstruktur* og T4 *Naturmiljø og vassdrag* skal legges til grunn for all plan- og byggesaksbehandling, og at temakart T4 er gjort juridisk bindende ved at det er knyttet til planen gjennom bestemmelser om inngrep i myr, naturmiljø og vassdrag.

Vi syntes også at det er et riktig grep at idrettsanlegg er skilt ut fra annen grønnstruktur for å skille mellom organiserte og uorganiserte aktiviteter. Videre støttet vi forslaget om reguleringsplan for skogsbilveier i Marka. Vi oppfordret Oslo kommune til å kartlegge og stedfeste Markas kulturminner slik at disse framkommer i temakart. Vi var også enig med kommunen i at myr og gammelskog (eldre delen av hogstklasse 5, herunder gammel skog over 150 år som har få eller ingen spor etter hogst), er spesielt verdifulle arealer. Vi mener at all naturskog, dvs. skog som ikke er flatehogd, bør tas vare på.

Mulig ulovlig vannuttak fra Sølvdobla

I april fikk ØV følgende melding fra et medlem: «På vei forbi Sølvdobla i dag så jeg 3 personer i aktivitet ute på isen. Jeg måtte jo spørre hva de holdt på med, og da sa de at de klargjorde for overføring av vann fra Sølvdobla til golfbanen. Kan golfbanen bruke Sølvdobla som vannkilde? Vet ØV noe om dette?»

ØV videresendte henvendelsen til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og opplyste samtidig at «Sølvdobla ligger ca. 0,5 km øst for Grønmo golfbane i Oslo kommune og ligger på

I Oslo kommunes arealplan omtales myr og gammelskog som spesielt verdifulle arealer. Foto: Espen Bratlie.

Oslo kommunes eiendom. Som NVE kjenner til, ligger tjernet i et vernet vassdrag. Vi har svart vedkommende at ØV ikke kjenner til at NVE har gitt tillatelse til at Golfklubben kan ta ut vann fra Sølvdobla. Vi har også søkt i NVEs database over konsesjonssaker og kan ikke finne saken der.»

Dessuten ba ØV om kopi av en eventuell tillatelse til vannuttak hvis den forelå, eller kopi av et brev som bekrefter at vannuttaket ikke trenger tillatelse. Hvis dette ikke forelå, anmodet ØV om at NVE følger opp saken på en hensiktsmessig måte. På tross av to purringer har NVE ikke besvart vår henvendelse.

Terrensykkelritt i Østmarka og i LNF-området ved Skullerudstua

Også i 2023 søkte IF Frøy om å avholde terrensykkelritt i Østmarka og i området ved Skullerudstua, som er regulert til landbruk, natur og friluftsliv (LNF). Traseer og søknader var likelydende som foregående år. ØV ba om at tillatelsene skulle avslås og viste til grundig uttalelse fra 2022.

ØV mener generelt at det er svært uheldig at store deler av Østmarka vest benyttes til et arrangement som innebærer voldsom slitasje på naturen og stinettet. Randsonen til Østmarka er Oslos mest brukte friluftslivsområde og nærturterreng for Oslos tettest befolkede områder. Områdene rundt Østmarksetra P-plass, Haralokka og Skullerud er østkantens store innfallsporier til Marka – og startpunkt for de aller fleste som søker seg til skogs for å drive uorganisert friluftsliv.

BYM tillot rittene, med tilsvarende forbehold som tidligere år. Interessen for terrensykkelritt synes ut fra antall deltakere å være dalende.

IF Frøy søkte i tillegg om å arrangere et enduro-ritt (utforsyking) i området fra Skullerudstua til Ødegården. ØV ba om at søknaden måtte avslås. BYM avsto søknaden, blant annet under henvisning til at gjennomføring av denne typen ritt innebærer at blåmerkete stier og andre områder i Marka som skal være tilgjengelige for alle, må sperres av slik at allmennheten ikke får tilgang.

Midlertidig nedtapping av Fri-Elvåga

Våren 2022 sendte NVE på høring planer for en midlertidig nedtapping av Fri-Elvåga. Bakgrunnen var at damanlegget er av eldre dato og ikke tilfredsstillende gjeldende krav i dam-sikkerhetsforskriften med tilhørende retningslinjer. Det er derfor nødvendig med ombygging av anlegget. ØV uttalte seg om tiltaket, noe som er omtalt i årsberetningen for 2022.

I mars 2023 sendte Vann- og avløpsetaten (VAV) i Oslo kommune en revidert søknad til NVE der det går fram at prosjektet vil bli utsatt til 2024 fordi Skullerud vannbehandlingsanlegg er ute av drift. På bakgrunn av dette ga NVE Oslo kommune tillatelse til å senke vannstanden i Fri-Elvåga med 4,26 meter i perioden 20.02.2024 til 31.12.2024. Deretter skal magasinet fylles så raskt som mulig. Det ble dessuten understreket at det av hensyn til blant annet fisk og edelkreps, skal være en minstevannføring fra Fri-Elvåga til Ellingsrudelva på 50 l/s i perioden 01.05–31.10 og 20 l/s i resten av anleggsperioden.

Kommunen søkte dessuten om tillatelse til å overføre vann fra Elvåga til Nøklevann og Ljanselva. ØV fikk ikke denne søknaden på høring, men fikk i november kopi av vedtaket fra NVE. I vedtaket blir det vist til tillatelsen som er nevnt over. For å ha en buffer i tilfelle flomhendelser ønsker Oslo kommune å holde Elvåga 3 meter under høyeste regulerte vannstand (HRV) i anleggsperioden. De søkte derfor om å kunne overføre inntil 600 l/s fra Elvåga til Nøklevann/Ljanselva i perioden 20.02.2024 – 31.12.2024. NVE ga kommunen tillatelse til dette. Brukere av Østmarka må være forberedt på endrede forhold rundt Elvåga inntil rehabilitering av dammen er fullført og innsjøen er fylt opp igjen.

5.2 Plansaker i Nordre Follo

Østmarkas Venner uttalte seg ikke om plansaker i Nordre Follo i 2023.

5.3 Plansaker i Lørenskog Detaljregulering Feiring Bruk

Gjennom planforslaget for Feiring Bruk som ble sendt på høring, ønsket man å legge formelt til rette for uttak av fast fjell, produksjon og videreføring av pukk og andre byggeråstoffer i et langsiktig tidsperspektiv, samt sikre at eksisterende virksomheter innenfor planområdet kan videreutvikles. En vil også dempe konsekvensene av driften for omgivelsene og ta hensyn til kultur- og naturverdier innenfor planområdet.

ØV minnet om at kommunen utarbeider en kommunedelplan for biologisk mangfold og at det også foreligger en kommunedelplan for kulturminner. Det er viktig at reguleringsplanen ses i sammenheng med disse delplanene. ØV mente derfor at det må vektlegges at store deler av det biologiske mangfoldet innenfor planområdet har et leveområde som innbefatter Losbydalen med et kulturlandskap med blågrønne verdier, samt Østmarka som skogsområde. Det er viktig ikke kun å se de enkelte arealtiltak og påvirkninger hver for seg, men se på den samlede belastningen av påvirkninger på naturen og de ulike artene. I Losbyskogen er det de siste årene utført en rekke flatehogster, og nå planlegges også et omfattende inngrep med skogsbilvei øst for Elvåga. Tiltak for å sikre det biologiske mangfoldet innenfor reguleringsplanen for Feiring Bruk kan derfor ikke neglisjeres, da disse artene og deres leveområder samlet er viktig for det biologiske mangfoldet i Losby-området og Østmarka.

Dynekjuke er en av mange trua arter i skogen i Lørenskog. Her i nærheten av den planlagte Dammyrveien. Foto: NOA.

ØV minnet om at det i Østlandsområdet er problemer med å finne egnede prosjekter for bruk av overskuddsmasser fra tunellbygging o.l. Videre utvinning fra Feiring Bruk bør derfor vurderes opp mot muligheten for å bruke steinmasser fra andre prosjekter. Vi forutsatte at dersom kommunen vedtar detaljreguleringen for Feiring Bruk, må den stadfestes av Statsforvalteren da den omfatter areal i Marka. Det er gjort et viktig arbeid i å kartlegge miljøkonsekvensene av tiltaket. Dette gjelder landskap, forurensning, biologisk mangfold, friluftsliv og kulturminner, og det er lagt viktige føringer i bestemmelsene i foreslått reguleringsplan. ØV mente at det var uhyre viktig at kommunen følger opp reguleringsbestemmelsene ved hyppige kontroller.

Plan for naturmangfold Lørenskog kommune

Lørenskog kommune ba om innspill til Plan for naturmangfold med følgende spørsmål:

- Kjenner dere til verdifull natur som kommunen bør vite om?
- Kjenner dere til trusler mot naturen som kommunen bør vite om?
- Har dere forslag til noe som bør gjøres for å ta bedre vare på naturen i kommunen

ØV pekte på at Østmarka er et friluftslivsområde for den aller mest folkerike delen av Norge, og at om lag én million mennesker har Østmarka som sitt nærturterreng. Det gjør Østmarka til Norges viktigste skogsområde for friluftsliv, folkehelse og rekreasjon.

ØV bemerket at Lørenskog forvalter en stor del av Østmarka og at det derfor hviler et tungt ansvar på kommunen som forvaltningsmyndighet. Kommunen skal sikre kommende generasjoners rett til å oppleve naturens gleder. ØV er oppriktig bekymret for kommunenes naturmangfold og kommende generasjoners mulighet for å oppleve intakt natur og landskap.

ØV viste til at Østmarka fortsatt har noen veiløse områder som er «langt inne i skauen», med sammenhengende intakt natur og økosystemer uten inngrep. Disse områdene gjør Østmarka-opplevelsen unik, og innebærer at Østmarka har et annet særpreg enn resten av Osloområdet. Slike områder kan i Østlands-sammenheng best beskrives som «rødlistet», samtidig som etterforselen etter autentiske naturopplevelser er økende. Det er svært viktig å hegne om disse verdiene, slik at de ikke går tapt for kommende generasjoner. Om området fragmenteres går disse naturverdiene og opplevelsene tapt for alltid.

Området med verdifull natur som vi er opptatt av, avgrenses grovt sett av lysløypa fra Mariholtet til Vallerud og Knuttjernveien i nord, Elvåga til Deledalen samt Sør-Elvåga i vest, kraftlinjen over Blåsyna mot Tretjerna i sør og kraftlinjen over Halsjøen samt Bjonnebetveien i øst. Disse områdene trues nå av massiv veiutbygging med tilhørende hogst. Det vil etter vårt syn være et svik mot kommende generasjoner om Lørenskog kommune ikke er seg sitt ansvar bevisst og ivaretar dette unike området for kommende generasjoner. Som ungdom påpeker: Vår generasjon har ikke lov til å forsyne seg med alt på bekostning av fremtidige generasjoner.

For ØV er det svært viktig at dette området legges inn i kommunens naturmangfoldplan som et område som bør bevares. Vi mente at Lørenskog kommune må legge føringer for at det ikke skal anlegges vei i dette lokalt inngrepsfrie området og at naturskogene her og ellers i kommunen skal beskyttes mot hogst.

5.4 Plansaker i Rælingen

Politisk jordskjelv reddet Fjerdingbyputten

Rælingen kommune begynte i 2014 å planlegge en beskjedne oppgradering av den gamle tur- og driftsveien som går sørover fra Marikollen-området gjennom Brudalen mot Ramstadsjøen. Etter hvert begynte planene å vokse, og ØV kunne i planprogrammet som var på høring i 2021, ane at planen ville føre til store naturinngrep. I april 2022 sendte kommunen detaljreguleringsplanen for Brudalen på høring. Hensikten med planen var å oppgradere dagens tur-/driftsvei til en skogsbilvei. Reguleringsplanen skulle også tilrettelegge for vanntilførsel fra en oppdemmet Fjerdingbyputt, til snøproduksjonsanlegget i Marikollen skisenter.

Styret i ØV reagerte med forferdelse da vi studerte planene, og vi sendte en meget skarp uttalelse. Planen inkluderte også bygging av en fem meter høy og 72 meter bred dam som vil demme opp et idyllisk myrtjern og myra rundt, som er en sterkt truet naturtype. En fersk kartlegging viste nemlig at den lille Fjerdingbyputten og myra er av en kalkrik type som kalles «rik åpen sørlig jordvannsmyr». Planforslaget møtte mye kritikk, blant annet fra Statsforvalteren.

Sommeren 2023 var det duket for valgkamp, og derfor stilte ØV to spørsmål til de politiske partiene i Rælingen:

«Er ditt parti for eller imot at Brudalsveien bygges slik den er beskrevet i reguleringsplanen?

Er ditt parti for eller imot at Fjerdingbyputten demmes opp, med de konsekvenser det vil få for naturmangfold og utslipp av drivhusgasser?»

Partienes svar ble publisert på våre nettsider og delt i sosiale medier. Svarene er gjengitt i figuren på motsatt side.

Etter valget la kommunens administrasjon fram en redusert plan. Dagens tur-/driftsvei sør for Fjerdingbyputten til Ramstadsjøen, inkludert arealer innenfor naturreservatet, ble tatt ut av planområdet. Den nye detaljreguleringsplanen konsentrerte seg derfor om Fjerdingbyputten, som

Spørsmål/ Parti	Brudalsveien som skogsbilvei		Oppdemming ved Fjerdingbyputten	
	For	Imot	For	Imot
MDG		X		X
Rødt		X		X
SV		X		X
Venstre		X		X
INP		X		X
Frp	Redusert omfang		Utrede alternativer	
Høyre	Redusert omfang		Utrede alternativer	
Konservativt	X		X	
Ap	X		X	
Sp	X		X	

Tabellen oppsummerer Rælingen-politikernes holdning og viser at valgresultatet har reell mulighet til å påvirke resultatet av den politiske behandlingen av sakene om Brudalen og Fjerdingbyputten.

fortsatt skulle få en 4,8 meter høy og 72 meter lang demning i nordenden mot Marikollen. Forslaget innebar også at det skulle tilrettelegges for bading og opphold i området, samt en oppgradering av dagens tur-/driftsvei i Brudalen til skogsbilvei fra Marikollen til Fjerdingbyputten.

Men alt dette ble avvist da et lite politisk «jordskjelv» inntraff i kommunestyrets behandling av saken 1. november. Flertallet avviste nemlig planene og sendte saken tilbake til kommunens administrasjon med følgende beskjed: Politikerne ønsker isteden en utredning av om skianlegget i Marikollen kan få vann fra Ramstadsjøen.

Bakgrunnen er at Rælingen nå ledes av en ny koalisjon bestående av sju partier: Høyre, Frp, MDG, Sp, Venstre og KrF samt Industri- og næringspartiet (INP) som gir valgteknisk støtte. Gro Langdalen er nå Rælingens første Høyre-ordfører på 20 år, og utfallet av kommunestyrets behandling var i prinsippet gitt på forhånd. I den politiske avtalen mellom de sju partiene står det nemlig at alternativer til oppdemming av Fjerdingbyputten skal utredes på nytt.

ØV kan foreløpig trekke et lettelsens sukk, og kanskje har vår spørreundersøkelse før valget vært med på å forplikte politikerne litt i denne alvorlige saken.

Marikollen snart Østmarks høyeste topp

Som gjort rede for i flere årsberetninger siden 2016, har ØV fulgt opp det vi mener er ulovligheter i deler av Marikollen skianlegg. Høsten 2021 fikk ØV nye bekymringsmeldinger om at det var deponert masser som utgjorde en enorm fylling på toppen av Marikollen skianlegg. Fyllingen er synlig langveisfra, og topografien og landskapet i Marka er endret vesentlig. På ØVs befaring i 2022 ble det høyeste punktet på fyllingen målt til 386 meter over havet (moh.). Vi påpekte til kommunen at i henhold til kart og profiltegninger av regulert og omsøkt tiltak som det er gitt tillatelse til, kunne vi ikke se at det er adgang til å heve terrenget til 386 moh.

Kommunen svarte ikke på brevet, og etter noen måneder fulgte vi opp med en purring. Vi fikk omsider et svar fra kommunen og arkitektfirmaet Grindaker som ansvarlig søker. De bekreftet vår mistanke om at høyeste tillatte kote er 378 moh, og de bedyret at området skal istandsettes i henhold til reguleringsplanen. De dekket seg bak at området fortsatt er et anleggsområde og at det er snakk om midlertidig deponering. Men Grindaker mer enn antydte i brevet at de så for seg en endringsøknad til tillatelsen.

På dette tidspunktet tok vi kontakt med et advokatfirma, som siden har bistått oss i denne innflokke saken. Etter en del korrespondanse mellom ØV og kommunen, sendte utbygger søknad om endring av gitt tillatelse, det vil si en slags ettergodkjenning av allerede gjennomførte tiltak. Ifølge søknaden er det i henhold til teknisk plan og gjeldende tillatelse, tillatt å heve toppområdet til kote +378. Skiklubben søkte om å få heve toppområdet i ny alpinbakke til kote +385, samt en forhøyning til +390 i et avgrenset område.

Kommunen ga tillatelse etter plan- og bygningsloven til den omsøkte endringen i begynnelsen av januar 2023. ØV mente at tiltaket ikke er i tråd med reguleringsplanen som er stadfestet av KLD, og at kommunen ikke har behandlet endringsøknaden etter markaloven. Vår advokat klaget derfor på kommunens vedtak. Svar fra Statsforvalteren på vår klage kom i slutten av juni 2023. Statsforvalteren ga oss ikke medhold i klagen da de er enige med kommunen i at heving av toppområdet til henholdsvis 385 og 390 moh. er innenfor gjeldende reguleringsplan. De anfører at reguleringsplanen inneholder ingen angivelser av makshøyder i plankart eller i bestemmelsene til reguleringsplanen.

Vi er ikke enige i det da blant annet et profilkart som er en del av reguleringsplanen, viser tydelig høydene på den planlagte alpinbakken. SF så ikke ut til å bry seg om at kommunen ikke hadde behandlet søknaden etter markaloven. Etter forespørsel fra vår advokat innrømmet kommunen at endringsøknaden ikke var behandlet etter markaloven.

I forbindelse med hele sakskomplekset sendte vår advokat i januar også et brev til KLD. Departementet svarer at KLDs rolle i plansaker som vedrører Marka, er å påse at planen er i samsvar med markalovens formål. KLD presiserer at kommunen er reguleringsmyndighet og derfor er rette vedkommende angående spørsmål om arbeider innen planområdet er i tråd med vedtatt plan.

Derfor er vi like langt, og enda en gang blir vi minnet om markalovens mange hull og manglende muligheter til kontroll når en reguleringsplan først er stadfestet. Her sitter kommunen som bukken med havresekken, mens det største inngrepet i Østmarka på mange år bokstavelig talt vokser til himmels.

Detaljregulering Hektneråsen sør

Den siste utbyggingen i den sørlige delen av Hektneråsen er under detaljplanlegging og ble sendt på høring mot slutten av året. Siden utbyggingsområdet ligger helt inntil markagrensa, sendte ØV en høringsuttalelse.

Området sett sørfra fremstår meget eksponert, og derfor ønsket ØV en mer skånsom utbygging som utnytter terrengvariasjonene, gir en variert boligbygging og sparer de få gjenværende trær. ØV mente at det er viktig at inngrepet i Hektneråsen ikke kommer i konflikt med viktige natur- og friluftslivsinteresser i området som ligger helt inntil markagrensa. Et godt utbygd stinett vestover inn i Østmarka samt den populære DNT-hytta Huldreheim og den nylig etablerte Østmarka nasjonalpark, gir store muligheter for utøvelsen av et allsidig friluftsliv i området.

Marikollen er snart Østmarkas høyeste topp, og alle toer sine hender. Foto: Bjarne Røsjo.

Planen bør derfor se sammenhengen mellom naturverdiene og bruken av rekreasjonsområdene fra Øyeren i øst til Østmarka i vest. Det er viktig å legge til rette for trygg adkomst og god trafikksikkerhet ved kryssing av fylkesvei 120. Samtidig som det bør legges til rette for en trygg og god kollektivtransport knyttet til fylkesvei 120, støtter ØV også kommunens forslag om en mindre utfartsparkering, men understreker at denne bør ligge nærmest mulig fv. 120.

Vi mente derfor at det er ønskelig med en merket sti og løype fra utfartsparkeringen og bussholdeplasser inn til hovednett i Marka. Solliveien er registrert som kulturminne i kommunedelplanen. Derfor støttet vi ikke den foreslåtte oppgraderingen av Solliveien med tilkjørte masser og forslag om å omregulere denne til adkomstveg til utfartsparkering.

Detaljregulering Hansefellåsen Midtre

Da boligfeltet ligger helt inntil markagrensa sendte ØV en høringsuttalelse. Utbyggingsområdet ligger i et ganske kupert terreng, og vi pekte på viktigheten av korridorer som muliggjør en enkel tilgang til Marka, sommer som vinter. Vår erfaring med moderne boligbygging i fjellterreng er dessverre ofte at alt terreng nivelleres og endres til nakne flater i ulike nivåer med svært liten plass til natur mellom husene. Vi ba også om at tilgangen til den gamle lysløypetraseen ikke blir blokkert fordi den på vinterstid kan fungere som en alternativ korridor over til ny lysløypa. Vi etterlyste også en sammenhengende grøntkorridor fra nederst på feltet og inn til Marka som vil gi en lettere adgang til stier og løyper. Slik vi har sett det, må det anlegges flere stier inn i Marka da feltet totalt sett strekker seg over flere hundre meter.

Vi ba om at restaureringen av eksisterende dam gjøres skånsomt uten store terrenginngrep i form av tilførselsvei for maskiner. Vi mente at grøntområder ofte skjemmes av villfyllinger med overskuddsmasser og seinere av park- og hageavfall, og at dette må innskjerpes i miljøplanen. Vi

registrerte at det på planskissen heldigvis var enkelte lommer med trær slik at helhetsinntrykket av en steinørken vil dempes.

5.5 Plansaker i Enebakk

Kommunedelplan for Ytre Enebakk

Enebakk kommune sendte i mars ut varsel om oppstart av arbeid med kommunedelplan for Ytre Enebakk og høring og offentlig ettersyn av planprogram for kommunedelplan for Ytre Enebakk. Vår uttalelse dreide seg mest om å tenke på tilgang til Østmarka ved nye, planlagte boområder i Ytre Enebakk. For å sikre en fortsatt grei atkomst til sti- og løypenettet for den gamle bebyggelsen i Vågla, mente vi det her må anlegges tilstrekkelig store grøntkorridorer som tillater løypepreparering gjennom de nye boligfeltene. Dette er viktige folkehelseiltak som må prioriteres, også for å redusere biltrafikken til starten av stiene og løypene.

For å redusere transport av overskuddsmasser, påpekte vi også behovet for å kreve en god massedeponeringsplan ved framtidige boligbygging.

6 Kulturminner og kulturlandskap

Østmarka inneholder en lang rekke spor etter tidligere tiders bruk, rester og minner etter bosetting, setring, ferdsl og transport, samt hogst, fløting og sagbruksvirksomhet. Sporene etter bonden, budeia, tømmerhoggeren, fløterkaren, tømmerkjøreren og fotturisten som i tidligere tider hadde sitt virke i Østmarka, kan gi dagens turfolk utvidet kunnskap og en rikere turopplevelse. I Østmarka finner vi blant annet demninger med røtter helt tilbake til 1650-tallet, og det er åpenbart at dette er kulturminner som må vernes.

6.1 Kulturminner i Østmarka nasjonalpark

På årsmøtet 2023 ble ØVs vedtekter supplert med følgende formulering knyttet til kulturminner:

Østmarkas Venner har som formål å bevare Østmarka som natur- og friluftslivsområde, og sikre kulturminner for dagens og kommende generasjoner. (endringer er markert med kursiv)

ØV har vært opptatt av kulturminnene i nasjonalparken helt siden ideen ble lansert i 2012. I 2021 ble vi kontaktet av Byantikvaren i Oslo (BYA) og Viken fylkeskommune, som ba om innspill til en fagrappport om kulturminner i en kommende nasjonalpark i Østmarka. ØV utarbeidet derfor sammen med Østensjø historielag, Sarabråten venner og Frie Fuglers forlag den omfattende rapporten *Kulturminner i Østmarka nasjonalpark*.

ØVs rapport utgjorde et vesentlig grunnlag for fagrappporten fra 2021 om kulturminner fra Byantikvaren og Viken fylkeskommune, og det var gledelig å se at de to fagetatene hadde lent seg tungt på kunnskapen vi hadde samlet i vår rapport. Kulturminnemyndighetene i Oslo og Viken ser positivt på at det blir opprettet en nasjonalpark i Østmarka, blant annet fordi den vil bidra til å sikre kulturminnene i området. Kulturminnene gir landskapet større opplevelsverdi og bør veie tungt i forvaltningen av Østmarka, het det i rapporten til Statsforvalteren.

ØV har fulgt opp arbeidet med kulturminner gjennom vår omfattende høringsuttalelse om nasjonalparken, der kulturminner har fått et eget kapittel.

6.2 Plankeveien gjennom Østmarka

ØV vil løfte fram den spennende historien til Plankeveien gjennom Østmarka. Plankeveien ble merket og skiltet av Oslo skogvesen på 1970-tallet etter stort påtrykk og iherdig innsats fra

Dugnadsgjengen: Prosjektleder Lars Rogstad sjekker vateret med et sikkert øyemål, Johan G. Ellingsen monterer skilt, Espen Bratlie holder stigen. Foto: Bjarne Røsjø.

historikeren Reidar Fønnebo. Mange av skiltene fra 1970-tallet er dessverre til dels i dårlig forfatning i dag, og ØV etablerte i 2022 et eget prosjekt med utskifting og supplering av de originale skiltene. Vi har fått økonomisk støtte til dette arbeidet, med 90 000 kr fra Riksantikvaren og 43 500 kr fra Viken fylkeskommune. Dette vil bli brukt til å skilte hele traseen fra Enebakk til Oslo, utarbeide og sette opp fire store informasjonstavler i Kirkebygda i Enebakk, i Rausjøgrenda, ved Skjelbreia og ved Rustadsaga. I tillegg skal vi arrangere guida turer langs deler av traseen, utarbeide informasjon på nett og skrive artikler. Bymiljøetaten i Oslo (BYM) er svært positive til prosjektet, og de ønsker å delta aktivt med utsetting av skilt og tar også på seg ansvaret for vedlikehold av de skiltene som er på Oslo kommunes grunn.

Følgende aktiviteter er gjennomført i 2023:

- Innholdet på den enkle nettsiden <https://plankeveien.no/> er overført til ØVs nye nettsider.
- Arbeidet med fire informasjonstavler er fullført. Even Saugstad har bidratt til innhold og design, og de fire tavlene er utarbeidet. Oppsetting av tavlene avventes til våren 2024.
- I alt 40 skilt er levert. Om lag 30 skilt er montert på strekningene Rausjø, Skjelbreia til Sør-Elvåga, og mellom Langvann og Nøklevann. Skiltene på de manglende strekningene Nord-Elvåga til Langvann, og fra Bråten ved Nøklevann over Stallerudåsen til Bogerud, vil bli montert våren 2024.

Det er arrangert følgende fellesturer / guider:

- februar – skitur fra Mosjøen til Rustadsaga / Skullerudstua med ca. 12 deltakere
- april – guida åpen fellestur med ca. 45 deltakere
- april – guida tur med Bygataprojektet (Nordmarka), med Stein Øberg og Ståle Pinslie
- mai – guida tur med DNTs stiryddergruppe; ca. 25 deltakere

Befaringer og montering av skilt:

- mai – montere skilt mellom Langvann og Nøklevann
- september – befare plassering av informasjonstavler sammen med BYM; ved Skjelbreia og Rausjøgrenda
- oktober – montere skilt Rausjøgrenda og Skjelbreia
- oktober – montere skilt mellom Skjelbreia og Sør-Elvåga

Korrekt trasé for Plankeveien innenfor Oslo kommune er rapportert til Byantikvaren, og de har oppdatert registreringene i Askeladden. Prosjektet vil også kontakte Akershus fylkeskommune om strekningene i Nordre Follo og Enebakk kommuner.

Føreløpig utbetaling av støttebeløp fra Riksantikvaren ved Byantikvaren (BYA) er utført i desember. Fullstendig utbetaling og sluttrapportering skal skje innen 31. mars 2024.

6.3 Sarabråtens venner

Sarabråtens venner har i 2023 fortsatt arbeidet med å få Sarabråten ved Nøklevann fram i lyset som det historiske stedet det en gang var i Østmarka. Den tradisjonelle vårdagnaden ble gjennomført lørdag 29. april, med følgende arbeidsoppgaver: fjerne oppslag / småskudd i Merrapina og langs spaserveiene, rydde i vindfelte trær i skråningen ned mot Nøklevann, plukke søppel rundt ruinene og i skråningen ned mot Nøklevann og fjerne bålrester på sletta.

Murene som raser ut – støtte fra Sparebankstiftelsen

Sarabråtens venner har mottatt støtte fra Sparebankstiftelsen på 200 000 kr til arbeidet med istandsetting av murene på Sarabråten. Murene utgjør et vesentlig element i det gamle kulturmiljøet på Sarabråten. Murene er i dårlig stand og steiner raser ut, og de må settes i stand for at barn og turgåere kan ferdes trygt. Noen av de gamle murene må tas ned og bygges opp fra grunnen, og andre deler kan repareres med sikring fra toppen.

Søknaden ble utarbeidet i samforståelse med BYM, som håper at støtten fra Sparebankstiftelsen kan virke positivt inn på kommunens engasjement i saken og bidra positivt til ytterligere bevilgninger fra kommunens side. Sarabråten er oppført på BYAs Gule liste, og arbeidet med istandsetting må godkjennes av BYA.

Det har ikke vært befaringer i 2023, men det er enighet om følgende tiltak:

1. Murene ved uthuset skal sikres
2. Murene utenfor kjellerruinen – dette er en større jobb, men også viktigere fordi videre utrasing kan true hele ruinen
3. Sikre kjellermurruinene; a) fiksere løse steiner på topp og kanter, b) hindre løsning av flere steiner og c) legge på ny toppplate / reparere eksisterende i betong

BYM følger opp det videre arbeidet i samarbeid med Akershus bygningsvernssenter.

6.4 Sørli besøksgård

I 2003 foreslo ØV at husmannsplassen Sørli ved Nøklevann skulle bli besøksgård, og dette ble vedtatt av bystyret i Oslo i 2007. Vi har i mange år øvd påtrykk på både BYM og politikerne for at planene skulle bli realisert. I Behovsplanen for idrett og friluftsliv i 2016 prioriterte byrådet Sørli høyt og satte av 6 millioner på budsjettet for 2017. Populære parsellhager ble etablert våren 2017. Arbeidet med istandsetting av bolighuset ble ferdigstilt i 2018, og den gamle driftsbygningen i løpet av 2019. BYM fikk endelig midler til ansettelser i 2020, og besøksgården har nå en bestyrer og agronom.

Fortsatt brukes ljaene flittig under ståtetreffet på Bøvelstad. Foto: Espen Bratlie.

Gården har opplegg for skoleelever og barnehager hele uka. Besøksgården har hatt åpent tun for publikum hver fredag og lørdag kl. 11–15, hver første lørdag i måneden med spesiell aktivitet. På gården er det kaniner, høns, sauer og gris samt birøkt. Gården er økologisk drevet med vekt på kretsløp og kompost. Hovedmålet er å lære barna veien fra jord til bord. Våren 2020 ble det opparbeidet grønnsaksbed hvor det dyrkes grønnsaker, spiselige blomster og urter. Det er etablert en natursti rundt gården.

I 2019 bevilget byrådet 18 millioner til undervisningsbygget. Plansaken ble sendt til politisk behandling i oktober 2021 og alt var klart for byggestart høsten 2022. Men da prisene på byggevarer økte kraftig i 2022, var det dessverre ikke midler til å gå i gang med hele byggingen. Nå er det mulig at kun garasjen for gårdens maskiner og en liten del av besøkssenteret med fasiliteter for toaletter blir bygget i første omgang, og at besøksgården fortsatt må nøye seg med utekjøkken. ØV har i 2023 fulgt opp saken hos bevilgende myndigheter og vil fortsette med det.

6.5 Bøvelstad

Kulturlandskapsgruppa i ØV har siden 2008 skjøttet området med rydding av vegetasjon, slått av deler av den gamle innmarka og lagt til rette for beitedyr. Beiting er nødvendig i tillegg til slått for å holde landskapet åpent. For å utnytte potensialet til beitedyra er det nødvendig å slå deler av vegetasjonen i det gamle kulturbeitet for å stimulere framveksten av de gamle beiteplantene. Dette arbeidet er avhengig av maskinelt utstyr.

Vi søkte i 2022 Sparebankstiftelsen om støtte til innkjøp av en kraftig slåmaskin som også kan håndtere kratt, en såkalt beitepusser. I januar 2023 ga Sparebankstiftelsen oss det omsøkte beløpet, og maskinen skal fraktes sikkert inn til Bøvelstad på vinterisen i 2024.

6.6 Dølerud

Den gamle husmannsplassen Dølerud ble restaurert og gjenåpnet for bruk som ubetjent DNT-hytte 1. november 2015. Hytta med åtte sengeplasser har deretter vært i flittig bruk, og det er ekstra gledelig at mange av brukerne er barnefamilier. ØV deltar i hyttetilsynet og dugnader. BYM i Oslo sørger for en god skjøtsel av kulturlandskapet, og enga blir maskinelt slått i august.

6.7 Husmannsplassen Enga

Enga (Nuggerudengen), den tidligere husmannsplassen under Ellingsrud gård, ligger langs den mye brukte turveien inn til Marihollet. Dette er en viktig innfallspurt til Østmarka for befolkningen i store deler av Oslo og Lørenskog, og området er lett tilgjengelig med offentlig transport. Hovedhuset, som er vernet av Byantikvaren i Oslo, er hundre år gammelt og bevart i sin opprinnelige utforming. Men det er dessverre i sterkt forfall og kan ikke brukes uten at det rehabiliteres.

Andelslandbruk Enga har gjennom fire sesonger oppnådd mye, og arbeidet blir lagt merke til av turgåere og av lokalbefolkningen. De ønsker seg flere medlemmer i 2024 som kan være med på å utvikle stedet til et økologisk andelslandbruk og informasjonssenter ved inngangen til Østmarka og som en grønn møteplass. Skoleklasser har egne dyrkefelt.

Andelslandbruk Enga verver medlemmer over hele Oslo og Lørenskog, og er registrert under Økologisk Norge. Medlemmene er i alle aldersgrupper og inkluderer familier med ulik etnisk bakgrunn, altså et integrerings- og folkehelseiltak.

Det er ønske om å innrede hovedhuset til et informasjonssenter med for eksempel historisk fotoutstilling og kursrom for å imøtekomme flere organisasjoners bruk av stedet. Det legges ikke opp til publikumsrettet kafédrikk, men enkel servering på åpne dager og kurs er en del av konseptet. Det jobbes aktivt opp mot kommunen for å skaffe midler til restaurering av bygningen. Langsiktig prosjektplan er tenkt som et samarbeid mellom friluftslivsinteresser, lokalhistorie og dyrkeinteresserte. ØV sammen med flere organisasjoner følger og støtter arbeidet og planene Andelslandbruk Enga står bak.

7 Arrangementer

ØV gjennomførte en rekke arrangementer i 2023, enten alene eller med samarbeidspartnere.

Fleire arrangementer knyttet til Plankeveien og arrangementene i samarbeid med Sarabråtens venner er beskrevet i eget avsnitt under Kulturminner og kulturlandskap. En del av arrangementene er mer utførlig omtalt på våre nettsider eller i *Nytt fra Østmarka*. Under følger en kort beskrivelse av arrangementene.

Guidet skitur langs Plankeveien

Lørdag 25. februar var det duket for en ny guidet tur i Østmarka i den minst 300 år gamle vinterveien fra Enebakk til Oslo. Vi ble til slutt 11 personer som fikk en fantastisk solrik dag med «blåføre» gjennom Østmarkas kommende nasjonalpark. Turen som for det meste gikk over myrer og vann, startet på Bysetermosan og endte på Skullerudstua. Selv om en noe snøfattig vinter hadde etterlatt litt åpne bekker og myrer, snodde vi oss fram uten uhell under ledelse av Lars Rogstad og Johan G. Ellingsen.

Magisk skitur langs Plankeveien i 2023. Foto: Egil Engen.

Guidet tur langs Plankeveien

Søndag 30. april inviterte ØV til guidet tur langs Plankeveien mellom Bremsrud og Langvann. Det var ca. 40 personer som møtte opp på Rustadsaga i flott vårvær. Det ble en hyggelig og lærerik tur hvor ØVs styremedlem Lars Rogstad fortalte historien om Plankeveien; et viktig kulturminne som ØV, sammen med kommunen og andre samarbeidspartnere, har fått løftet fram ved å rydde og skilte veien på nytt. Les mer om Plankeveien under Kulturminner.

Guidet tur langs den første blåmerka stien i Østmarka

Onsdag 24. mai arrangerte ØV en vandring langs den første blåmerka stien i Osloområdet – som faktisk var i Østmarka! Turleder var Lars Rogstad.

Vi møttes ca. 20 deltakere ved Skullerudstua. Det aller første «blå» skiltet ble satt opp 7. juni 1925 ikke så langt unna dagens Skullerudstua; «der hvor Langebrudalen tar opp ved Passerud». Den aller første ruta som ble merket, var fra Skullerud, over Rundvann, Smalvann, Langvann til Nord-Elvåga og videre til Gullsmeden, beskrevet som «den gang strykkervis bare et kutråkko». Vi fulgte stien helt til Karismyr, der vi stakk nordover til (det helt inntørkede) Dryppet og opp til varden øst på Trolldalsåsen.

Guidet tur til Puttdalen og Haukåsen

Det var 15 turglade Østmarka-venner som ønsket å være med Helga Gunnarsdóttir og Bente Lise Dagenborg på guidet tur til Puttdalen og Haukåsen søndag 4. juni. Turen gikk via Grønlihytta og videre opp Puttdalen til Lauvtjern, langs Puttebekken til utsikten over Lørenskog. Videre var vi innom Nuggerudsteinen og Haukåsen før vi vendte nesa nordover og gikk over Puttåsen og det fine området som er foreslått for frivillig vern. Det ble mange stopp underveis med informasjon om

områder som ØV og grunneierne har foreslått vernet. En flott tur i varmt og godt sommervær langs bekker, fosser og myrer omkranset av spennende skog.

Minnestunden på Sarabråten

Årets minnestund ved Milorg-bauten på Sarabråten ble en sterk påminning om at vi aldri kan ta demokratiet og friheten for gitt. Årets hovedtaler var Oslos ordfører Marianne Borgen, som blant annet trakk mange paralleller mellom den norske frihetskampen i 1940–45 og den ukrainske kampen mot Putin-Russlands aggresjon. Marianne Borgen rundet av talen med å takke de som hadde reist Milorg-bauten i 1946. Hun takket også familien Ekanger som har stått i spissen for arrangementet i en årrekke, og ØV som nå står for arrangementet.

Ivar Ekanger ledet arrangementet, som ble åpnet med Østre Aker Musikkorps' fremføring av «Fagert er landet». Etter hovedtalen fremførte sangkoret Fornebu Singairs Nordahl Griegs «Til Ungdommen». ØVs styreleder, Helga Gunnarsdóttir, hilste bauten. Arrangementet ble avsluttet med «Ja, vi elsker».

Slåttetreffet på Bøvelstad

I år ble det arrangert slåttetreff på Østmarka-plassen Bøvelstad den 24.–25. juni, der den trofaste dugnadsgjengen deltok. Slåttetradisjonen holdes i hevd, og i år konsentrerte dugnadsgjengen seg om et engstykke ved brønnen som lenge har vært overgrodd med mye kraftig vegetasjon. Oppslutningen om arrangementet er etter hvert blitt noe redusert, så dugnadsgjengen vurderer å legge om arrangementet litt nå som nasjonalparken er på plass. Etter den tradisjonelle slåttegrauten ble årets store begivenhet – hesteskokastingen – gjennomført i regi av Oslos entusiastiske tidligere skogsjef, Jan Fredriksen.

Guidet ettermiddagstur til husmannsplassen Enga

ØV arrangerte 29. august en guidet ettermiddagstur til husmannsplassen Enga. Guidene Bjørn Edvard Engstrøm, Anne Grete Orlien og Bjarne Hjeltnes bidro til en svært hyggelig ettermiddagstur fra Ellingsrud gård til husmannsplassen Enga (Nuggerudengen) ved Mariholtveien i Østmarka. De 12 deltakerne fikk en flott mottakelse på Enga, med servering av blant annet lokal mat og informasjon om det økologiske andelslandbruket, samt videre planer og ønsker om å sette i stand huset med kjøkken og informasjonslokaler.

Spillet om Sarabråten

Lørdag 9. og søndag 10. september ble «Spillet om Sarabråten» satt opp med en forestilling hver av dagene på Sarabråten i Østmarka. Ruinene etter telegrafdirektør Thomas Heftyes dragestilvilla dannet bakgrunnskulisse for oppsetningen. 40 amatører, derav 18 barn, leverte en flott forestilling!

Det er tolvte gangen «Spillet om Sarabråten» er satt opp, og den ellefte gangen stykket ble spilt på Sarabråten. Forfatter og lokalhistoriker Sigurd Senje skrev manus til spillet i 1976, og første gangen ble det satt opp på Bøler videregående skole. På grunn av pandemien og nedstengingen ble den planlagte forestillingen i 2020 utsatt til 2023. Årets forestillinger ble oppført i fint vær og ble godt mottatt av publikum. Det ble solgt over 600 billetter.

Guidet tur langs Flyktningeruta

ØV arrangerte 17. september, i samarbeid med Flyktninghjelpen, en guida tur langs Flyktningeruta fra Vangen til Skullerudstua. Guide var Even Saugstad. Det var ca. 70 deltakere i strålende høstvær. Turen ble første gang arrangert i 2022 til minne om strømmen av flyktninger som gikk gjennom Østmarka på vei mot Sverige for 80 år siden, og at det var 100 år siden Fridtjof Nansen fikk Nobels fredspris for sitt arbeid med å hjelpe krigsfanger og flyktninger. Formålet med turen var å lære mer om Flyktningeruta og å sette søkelyset på folk på flukt. Dette var dessverre ikke mindre aktuelt

«Den som sover i et demokrati, våkner opp i diktatur» sa Oslos ordfører Marianne Borgen da hun holdt årets hovedtale ved Milorg-bauten. Foto: Bjarne Røsjø.

i 2023. Vi ønsket derfor også i 2023 å invitere til en guidet tur. Deltakerne fikk et sterkt inntrykk av Flyktningerutas betydning under andre verdenskrig – og hvordan livet kan arte seg for flyktninger i dag.

Markatreff med utekino på Sørli besøksgård

Det ble et stemningsfullt treff på Sørli besøksgård da Even Saugstad og ØV i samarbeid med gården inviterte til gårdsbesøk i skumringen 26. september. 70 små og store fikk et innblikk i hvordan gården Sørli drives etter regenerative prinsipper hvor kretsøpstankegangen står sterkt. De oppmøtte kunne nyte mat laget av egen produksjon, omvisning med informasjon om Sørli-plassen og dens historie, samt utekino med gamle filmer fra Østmarka.

Speiderhytteturen

I 2023 var det sju år siden speiderne ga ØV en «speiderhyttetur» i jubileumsgave. Da var det åtte speiderhytter i Østmarka som åpnet dørene for turfolk. I år var det 39 speiderhytter som var en del av et større arrangement. «Speiderhytteturen» har siden starten gått av stabelen den tredje helgen i oktober. Fortsatt er speiderhytter i skogene øst for Oslo sterkest representert – men i år var det nye hytteligheter blant annet i Vestmarka, Bærumsmarka, Lillomarka, Oslo sentrum og på Romerike.

ØV er en viktig støttespiller for arrangementet og bidrar med økonomisk støtte og markedsføring. Deltakelsen var rekordhøy, både når det gjelder speidergrupper som stiller med åpne hytter, og deltakere som besøkte en eller flere hytter. 1500 deltakermerker ble delt ut, og etterspørselen etter merker fra de enkelte hyttene var stor. Det ble behov for etterbestilling av hyttemerker. Været var godt og deltakerne uttrykte stor glede over arrangementet – og muligheten til å bli enda bedre kjent

i Marka. Deltakerne kan lage sine egne ruter, basert på tilgjengelige kart og informasjon på speiderhytturen.no og Facebook.

Villmarkskveld og middag på Mariholtet

Det var tendenser til «skisøndag» på Mariholtet 17. oktober, med ca. 200 frammøtte og kø langt ut på tunet. I samarbeid med vertskapet på Mariholtet, som serverte viltgryte fra kl. 17.30, inviterte ØV til Villmarkskveld med naturfotografen Arne Nævra som hadde kåseri og viste film om “Skogsmystikk og skogverdier”. Kvelden ble magisk, med rungende applaus, da Nævra fortalte at hans store forbilde, Sverre M. Fjelstad, fylte 93 år akkurat denne dagen, og at han også kunne røpe at nasjonalparken var rett rundt hjørnet.

Historisk vandring på Losby Gods

ØV har i samarbeid med Losby Gods flere år invitert til historisk vandring på godset, sist i 2017. Interessen var stor da vi i 2023 igjen inviterte til vandring i historiske omgivelser på Losby Gods. 200 fremmøtte fikk gleden av å høre historien om Losby og delta i direktør Heidi Elisabeth Fjellheims omvisning på godset.

Høstmøte

Det årlige høstmøtet var planlagt som feiring av nasjonalparken, men den lot vente på seg. I stedet oppdaterte styreleder medlemmene om hva som har skjedd i nasjonalparksaken siden årsmøtet i april. Hun orienterte også om status for de alvorlige sakene om vei og demning i Brudalen og bygging av skogsbilvei på Losby Bruks eiendom. Ved slutten av orienteringen kunne hun fortelle at Klima- og miljødepartementet hadde invitert til pressemøte på Rustadsaga dagen etter. Da ante de fleste at et mulig vedtak om nasjonalpark var i kjømda. Og som tidligere styreleder Steinar Saghaug sa til medlemmene: Lytt til radio i morgen tidlig!

Etter pausen med kaffe og kake inviterte vi til lysbildeforedraget: *Fra Østmarka til øygruppen i Ishavet*. Naturoppsyn i Østmarka, Øystein Kolseth, viste spennende bilder fra sitt opphold som oppsynsmann på Svalbard sommeren 2023.

Førjulstreff på Rustadsaga

Det ble svært hyggelig stemning da ØV den 7. desember inviterte sine medlemmer til juletreff på Rustadsaga, hvor det ble servert god gammeldags julegrøt over en god markaprat. Vårt mangeårige styremedlem og nasjonalparkforkjemper, Sigmund Hågvar, bød på flere av sine vakre dikt. Kvelden ble avsluttet med et veldig interessant og tankevekkende kåseri av journalist Ole Mathismoen. Medlemmene kunne også kjøpe hans to bøker; barneboka *Det ville Norge* og *Jeg er dyret – fortellinger om norsk natur*.

8 Kommunikasjon

Årets viktigste budskap fra ØV – at regjeringen hadde vedtatt å opprette Østmarka nasjonalpark – ble publisert på våre nettsider om morgenen fredag 10. november, kun få minutter etter at klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen hadde gått offentlig ut med saken. Vi hadde nemlig regnet med at vedtaket ville komme i løpet av høsten, og en pressemelding og en omfattende pressepakke lå klar. Den første nasjonalpark-nyheten vår ble oppdatert i løpet av formiddagen, og fikk sin endelige versjon etter at statsråden hadde møtt mediene og markaverter til en uformell pressekonferanse i skogkanten ved Rustadsaga sportsstue kl. 12 samme dag. – Aldri har så mange mennesker i Norge fått en nasjonalpark rett i nabolaget! Lød budskapet fra regjeringen.

Johan G. Ellingsen, Helga Gunnarsdóttir og Sigmund Hågvar var styremedlemmer i ØV i 2011 og er fortsatt med i styret. Her skritter de sammen inn i Østmarka nasjonalpark for aller første gang!
Foto: Bjarne Røsjø.

Vi fulgte opp med flere artikler om blant annet nasjonalparkens omfang og innhold. På tampen av året publiserte vi dessuten fem historiske artikler som forteller hvordan ØV – en liten organisasjon – klarte å kjempe fram en sak av stor nasjonal betydning, til tross for til dels sterk motstand. Vårt håp er at denne artikkelsamlingen kan fungere som en inspirasjon for andre grupper som vil jobbe for økt vern av natur i Norge.

Et spesielt prosjekt i 2023 var at vi brukte alle kanaler til å belyse to saker som var høyaktuelle i høstens lokalvalg. Losby Bruk har planer om en svær og ødeleggende skogsbilvei på østsiden av Elvåga, og Rælingen kommune hadde planer om en bred skogsbilvei gjennom Brudalen med oppdemming av Fjerdingbyputten – som ligger omkranset av en sjelden myrtype. Vi gjorde velgerne i Lørenskog og Rælingen oppmerksomme på hva de ulike partiene mente om sakene, og i Rælingen førte valget til at kommunestyret fikk et nytt flertall. Da kommunestyret møttes 1. november avviste flertallet et forslag om å sende en reguleringsplan for oppdemming av Fjerdingbyputten ut på høring. Det nye flertallet vil isteden ha en uavhengig utredning av om snøkanonene i Marikollen kan få vann fra Ramstadsjøen.

ØV sprer informasjon om Østmarka og foreningen gjennom nettsidene, medlemsbladet *Nytt fra Østmarka*, Facebook, X (tidligere kalt Twitter) og et elektronisk nyhetsbrev, i tillegg til at vi med ujevne mellomrom får oppslag i mediene. Mange artikler i bladet blir senere publisert på våre nettsider og delt via Facebook og X, og noen ganger blir artikler fra nettsidene publisert i ny drakt i bladet. ØV ønsker å være den viktigste kilden til informasjon om Østmarka og bli anerkjent som den viktigste premissleverandøren for bedre forvaltning og vern av skogsområdet.

8.1 Nettsider

ØVs nettsider (www.ostmarkasvenner.no) har fungert som en viktig informasjonskanal siden de ble tatt i bruk i 2012. Kommunikasjonsbyrået Dinamo hjalp oss med å utvikle nye nettsider som ble tatt i bruk 12. desember 2022, og disse har vært flittig brukt i 2023.

I 2023 publiserte vi 53 egenproduserte nyhetsartikler på nettsidene, mot 37 i 2022 og 46 i 2021. Nedgangen i 2022 skyldtes blant annet at arbeidet med utvikling av de nye nettsidene tok mye tid. I løpet av våren 2023 jobbet vi mye med å videreutvikle nettsidenes innhold og struktur. Vi bygde blant annet opp temasider om krigsminner i Østmarka, Plankeveien, og dyrelivet i Østmarka.

De nye nettsidene er blitt meget godt mottatt, både når det gjelder form og innhold. Artiklene spres videre på Facebook og X, og de to sosiale mediene gir oss verdifull statistikk om antall lesere og deres reaksjoner på artiklene.

8.2 Nytt fra Østmarka

Foreningens medlemsblad, *Nytt fra Østmarka*, ble også i 2023 gitt ut fire ganger med et opplag på 4 500 hver gang. Bladet sendes til medlemmene samt organisasjoner, politikere, etater og medier. Det er et av foreningens viktigste ansikter utad, og ikke minst et viktig bindeledd mellom styret og medlemmene.

De fire utgavene hadde til sammen 184 sider (som i 2022) med reportasjer og informasjon om organisasjonens arbeid. Vi publiserte også artikler om utviklingen i nasjonalparksaken i hvert nummer. Kulturminner, kulturhistorie og naturen i Østmarka har også vært viktige temaer.

Vi takker våre eksterne bidragsytere til bladet i løpet av året: Trond Wormstrand har bidratt i hvert blad. Line Gustavsen og Kristian Moseby fra vannområdene Øyeren og Leira-Nitelva skrev om truslene mot krepseren i Østmarka. Sverre M. Fjelstad ga oss lov til å gjennbruke en artikkel fra hans bok om Østmarkas naturreservat, og Anne Sverdrup-Thygeson ga oss lov til å bruke et utdrag fra hennes kritikerroste bok *Skogen – Om trær, folk og 25 000 andre arter*. ØVs styremedlemmer Lars Rogstad, Johan G. Ellingsen, Sigmund Hågvar og Helga Gunnarsdóttir har bidratt med fine artikler. Årets forsidebilder var tatt av Bjarne Røsjø, Espen Bratlie og Jørn Areklett Omre (nr. 3 og 4).

Tidligere utgivelser av *Nytt fra Østmarka* siden 2001 ligger fritt tilgjengelig på våre nettsider. Vi har inngått en avtale om at bladet også skal publiseres digitalt på Nasjonalbibliotekets nettsider. På NB.no ligger *Nytt fra Østmarka* tilbake til 1990.

8.3 Facebook og X (Twitter)

ØV har vært tilgjengelig på Facebook siden 2012, og der deler vi blant annet nyheter og informasjon om arrangementer fra våre nettsider. Ved utgangen av 2022 hadde vi 8751 følgere på Facebook, mot 8374 ved forrige årsskifte. Dette er en økning på ca. 4,5 prosent.

Vi publiserte i alt 178 innlegg på Facebook i løpet av året. Dette tallet er mye større enn antallet egenproduserte artikler på nettsidene, fordi vi også plukker opp og sprer Østmarka-relaterte nyheter fra andre kilder. Facebook-innleggene fikk en total rekkevidde på ca. 203 000 personer, som frembrakte hele 54 000 «engasjementer» i form av tommer opp, hjertes, kommentarer og delinger. Dette er rekordstore tall, som skyldes både nasjonalparken og fire spesielt populære artikler:

- Lise Henriksen er æresmedlem i ØV og har tidligere skrevet en historisk artikkel om Bøvelstad, som ble republisert i juni. Den fikk over 700 lesere på ØVs nettsider og en Facebook-rekkevidde på over 19 000 personer.

To årganger av medlemsbladet *Nytt fra Østmarka*.

- Egil Engens artikkel i august om en original Østmarka-tur fikk 1500 lesere på nettsidene og en Facebook-rekkevidde på nesten 34 000 personer (det meste ØV har opplevd), med 4 665 engasjementer.
- Even Saugstad utga i oktober en ny bok om kjente og mer ukjente Marka-originaler. Vårt intervju med ham fikk 1400 lesere på nettsidene og nådde nesten 27 000 personer på Facebook, med 2235 engasjementer.
- ØVs artikkel med detaljer om nasjonalparkens lange skaperprosess registrerte 418 lesere på nettsidene og nådde hele 22 843 Facebook-brukere som reagerte med nesten 1200 engasjement.

Twitter ble i løpet av året døpt om til X. Flere brukere har nå forlatt mediet, men ØV har foreløpig valgt å se saken an. ØV har ikke mange følgere på X, men meldinger kan likevel oppnå stor spredning og nå viktige samfunnsaktører når vi «tagger» for eksempel politikere, medier eller myndigheter. Vi «twitret» 57 ganger i 2023, mot 58 året før, og X-meldingene oppnådde til sammen over 31 000 visninger. Ved årets utgang hadde vi 375 følgere på X. Dette er opp 9 prosent fra året før, da vi hadde 344 følgere.

8.4 Elektronisk nyhetsbrev

Som en del av satsingen på mer helhetlig og målrettet arbeid med informasjon, startet ØV utsendelse av e-nyhetsbrev i september 2021. Nyhetsbrevet inneholder en oversikt over de siste sakene vi har delt på våre nettsider, samt informasjon om våre kommende arrangementer og saker som er på høring. I tillegg deler vi informasjon fra andre kilder, hvis vi mener at det kan være av interesse for abonnentene.

Vi har i 2023 sendt ut 10 nyhetsbrev, det siste ble sendt ut 16. desember. I løpet av året har antall abonnenter steget fra 728 til 803 (opp 10,3 prosent), noe vi er svært fornøyd med.

8.5 Medicoppslag

Østmarka nasjonalpark fikk mye og god mediedekning etter vedtaket i november. Men året begynte med den vanlige desinformasjonen fra motstandere. I januar lagde Aftenposten et stort oppslag hvor en representant for terrengsykkelmiljøet i IF Frøy påstod at nasjonalparken i Østmarka ville «kunne få dramatiske konsekvenser for folkehelse og livsvilkår i hundrevis av år framover». Også Avisa Oslo intervjuet IF Frøy-talsmannen om de påståtte skadevirkningene.

I begynnelsen av februar publiserte Dagsavisen et innlegg fra en representant for Interessegroupe for hytteeiere i Marka. Han påstod blant annet at «... det vil være forbudt å plukke kvister for å tenne seg et bål i nasjonalparken», og at «hytteeiere ikke vil få lov til å hogge ved på egen tomt». Dette var jo ikke sant, og Dagsavisen ga oss god spalteplass til å imøtegå påstandene – det var mer enn Aftenposten var villig til i januar.

Aftenposten rettet opp det skjeve inntrykket da avisa i april publiserte et stort intervju med Østmarka-vennen og friluftslivsentusiasten Hanan Abdelrahman, som blant annet fortalte at det er svært lite som kommer til å bli forbudt i Østmarka nasjonalpark. – Veldig mange vet ikke hvor flott og mangfoldig Østmarka er, tilføyde Hanan.

Nasjonalpark-vedtaket i november fikk store oppslag særlig i Dagsavisen og NRK, men også flere andre medier publiserte NTB-meldingen. Aftenposten fulgte opp med en leder 16. november med overskriften «En liten seier for naturen». Det var hyggelig skrevet, men i ØV mener vi heller at dette var et stort skritt for naturen – i alle fall naturen i Østmarka.

Oslo, 7. mars 2024

Helga Gunnarsdóttir
styreleder

Øyvind Pettersen
nestleder

Johan G. Ellingsen
styremedlem

Bente Lise Dagenborg
styremedlem

Sigmund Hågvar
styremedlem

Lars Rogstad
styremedlem

Kristin Lund
styremedlem